

DAGTOCHTEN IJSELVALLEI

Op zoek naar de (verborgen) schatten in de IJsselvallei? Kom alles te weten over ons rijke industriële verleden en 'andere folklore van toen' met één van de levendige tours van Zedwell. Wij nemen u en uw gasten mee naar landgoederen, landerijen en andere idyllische of authentieke plekken waarvan de oorsprong zich in boeiende verhalen laat vertellen...

www.zedwell.nl

Postbus 170
7390 AD Twello

Jaargang 35 - 2013, 4

oudheidkundige Kring Voorst

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwaarsstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@okvvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: 36.28.09.267

Ereleden

Mr. J.H. Hermesen, H.J. ten Hove†, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen en L. Sevenstert

Dagelijks bestuur

Bert van de Zedde, voorzitter	Kon. Wilhelminaweg 15	7391 ER Twello	voorzitter@okvvoorst.nl
Johan Homan, secretaris	Rijksstraatweg 135	7391 MK Twello	secretariaat@okvvoorst.nl
Wim Wassink, penningmeester	Parkelerweg 25	7391 EV Twello	penningmeester@okvvoorst.nl
Jan Groenenberg	Hietweideweg 30	7391 XX Twello	
Gé Veen	Domineestraat 6	7391 GG Twello	

Werkgroepen en contactpersonen

Kantoorcoördinatie	Gerrie Groenewold en Truus de Haan-Diks	info@okvvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	bibliotheek@okvvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@okvvoorst.nl
Genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@okvvoorst.nl
Lezingen	Jan Groenenberg	info@okvvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@okvvoorst.nl
Ledenadministratie	Wim Wassink	www.okvvoorst.nl
Redactie Kroniek	Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra	kroniek@okvvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 15,- per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres is dat € 18,50.

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris Annemarie Geerts H.W. Iordensweg 17, Twello gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

Bij boekhandel Oonk is het blad ook los verkrijgbaar voor € 5,-.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is niet toegestaan zonder schriftelijke goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s).

Mailadres alléén voor kopij: kroniek@okvvoorst.nl

Druk : Drukkerij Bussloo, Bussloo; oplage 650 stuks

Omslag : De omslag in kleur blijft de rest van dit jaar ongewijzigd en verwijst o.a. naar onze website: www.okvvoorst.nl

ISSN 1384-8682

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 35 - 2013 - nummer 4

• Van de bestuurstafel	B. v.d. Zedde en W. Wassink	2
• Agenda	redactie Kroniek en G. Veen	4
• Kroniekpost	redactie en G. Vrieling	4
• Van onze zusterverenigingen	G. Vrieling	8
• Open monumentendag 2013 en 2014 en wens voor de feestdagen	bestuur en redactie	6
• Tolhuizen in de gemeente Voorst (1)	J. Groenenberg	8
• Keizershof	Tinus van het Slijk	15
• De Keizershof te Voorst; een boerderij, een herberg, een herenhuis	H. Hermesen	16
• Met de pen door Voorst	H.G.H. v.d. Goot-v. Eck en J. Lubberts	21
• Het levensverhaal van staartschutter Linton Stephenson	B. v.d. Zedde	22
• Memoirs of a Tail End Charlie (I flew, I fell, I Lived) (1)	L. Stephenson	23
• Bijzondere archeologische vondst in Twello	N. Vossen	20
• Patriotten rond De Lathmer	W. Tempelman	27
• Stamboom gezocht	A. van Leeuwen en werkgroep genealogie	38
• Slotruïne Nijenbeek	redactie	39

Het laatste artikel in de reeks 'De Marke Appen' verschuift door ruimtegebrek naar ons volgende nummer
Aan deze Kroniek werkte verder (als corrector) mee: F.C. Nelis - Afbeeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 1/2014: 10 februari 2014, via kroniek@okvvoorst.nl

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E info@brasserie-kriebelz.nl

kriebelZ
brasserie

Volg nu onze kriebelz...

www.brasserie-kriebelz.nl
[facebook.com/kriebelz](https://www.facebook.com/kriebelz)
twitter.com/kriebelz

Met liefde kan alles...

VORDERMAN TUINMEUBELEN 3000 M2 TUINMEUBELSHOW

VORDERMAN TUINMEUBELEN
Wijkseweg 7, 7396 BC Terwolde
(naast de molen) T 0571-292121
www.vordermantuinmeubelen.nl

Van de bestuurstafel

Bert van de Zedde

Ieder jaargetijde heeft haar charme zeker nu wij in de herfst voelen wat storm, regen en wind betekenen, ook voor de OKV. Konden wij u in onze vorige 'van de bestuurstafel' nog aangeven dat wij dachten dit jaar neutraal of met een kleine winst af te kunnen sluiten, dat is duidelijk omgeslagen. Wij komen aan het eind van het jaar uit op een negatief resultaat en dat past ons niet. Waar komt dit verschil vandaan vroegen wij ons af als bestuur? Eigenlijk heel simpel. In voorgaande jaren waren twee stevige begunstigers beschikbaar om financieel bij te dragen in onze vereniging. Beiden hebben aangegeven dat, gezien de marktomstandigheden, een bijdrage dit jaar niet van toepassing is. Een tegenvaller die een stevig gat slaat in de begroting en uiteindelijk een tekort gaat opleveren. Ook de extra kosten die wij moeten maken voor gas en mogelijk elektra vanuit de koude winterperiode 2012-2013 maakt het er allemaal niet beter op. Het bestuur heeft in oktober afgesproken alle nog uit te voeren uitgaven voor 2013 te beoordelen en die waar nodig te beperken of zelfs te blokkeren en door te schuiven naar volgende jaren. Voor de verschillende werkgroepen binnen onze vereniging is deze verscherping lastig maar ook weer uitdagend. Samen verantwoordelijkheid nemen en zoeken naar oplossingen geeft saamhorigheid onder de bijna 40 vrijwilligers.

Natuurlijk kunt u ook als lid voor 31 december a.s. nog een bijdrage leveren door een extra gift te doen aan de OKV. U heeft het recht deze gift te verwerken in uw belastingaangifte 2013 onder giften aan cultuurinstellingen met opslag van 25%!

Het is niet alles kommer en kwel binnen onze actieve vereniging. Wij waren actief betrokken bij de Klompendagen. Denk maar aan de histo-

rische puzzeltocht voor basisscholieren en de klompententoonstelling in 'Gewoon Twelle'. Het bezoek aan Huize Voorstonden was een succes en ook de lezingen werden goed bezocht. Voor volgend jaar staan al weer een aantal activiteiten op de rol. Ook de verwerking van onze foto's in de database ADLIB gaat heel goed. Alle foto's zijn vrijwel opgenomen in het nieuwe programma. Nu moeten wij verder werken aan inhoud, tekst en omgevingskenmerken. Verheugd zijn wij dat onze overvloedige boeken, dubblures of niet passende exemplaren binnen onze bibliotheek, aangeboden worden via bijvoorbeeld marktplaats. Goed te constateren dat de nieuwe werkgroep 'genealogie' voortvarend is gestart en met structuur werkt aan 'Voorster' familieonderzoek.

Onze accommodatie blijft vragen oproepen, zoals 'waar zitten jullie eigenlijk aan de Dorpsstraat?' Dat gaan we nu definitief verbeteren met duidelijke borden en een groot logo op de toegangsdeur aan de Dorpsdwaarsstraat. Het bestuur heeft opdracht gegeven de nodige materialen bij een ontwerp bureau te laten maken. Als bestuur zijn wij tevreden met de gekozen structuur. Toch willen wij graag meer dagen per week werkzaamheden verrichten in onze werkruimte. Dit moet uiterlijk in de 1^e helft 2014 zijn beslag krijgen. Nu lopen we tegen de maximale grenzen aan qua bezetting op dinsdag en woensdag en de uit te voeren werkzaamheden. Ook moeten wij keuzes maken over nut en noodzaak van jarenlange handelingen die door automatisering en internet worden achterhaald. De vrijwilligers, waaronder ook het bestuur, hebben veel stof tot nadenken om in 2014 weer actief uit de startblokken te komen. Wij wensen u allen een goede kerstdagen en een gezellige jaarwisseling toe.

In Memoriam

Na een kortstondig ziekbed overleed op 13 september 2013 onze oud-voorzitter en familieman Jan Oolman op 74-jarige leeftijd.

Als voorzitter van de Oudheidkundige Kring Voorst was Jan een markant persoon.

Aanwezig, denkend en sturend. Zijn verwevenheid met de gemeentepolitiek gaf ook richting aan zijn manier van besturen en vrijwilliger zijn bij de OKV. Jan heeft bijgedragen aan de verdere groei van de vereniging ook als betrokken lid na zijn afscheid op 14 april 2005 als voorzitter. Hij heeft een lange periode geholpen bij het verzendklaar maken van ons kwartaalblad Kroniek. Ook later liet hij niet na te informeren naar de ontwikkelingen van de OKV en hij deelde onze zorg rondom huisvesting en gemeentelijke opdrachten tot bezuiniging.

Ook dacht hij mee bij onze zoektocht naar een vaste bezoekers- en studieruimte.

Jan zal in onze vereniging worden herinnerd als spraakmakende en warme persoonlijkheid.

Namens alle vrijwilligers, leden en bestuur wens ik Sien en de kinderen kracht toe het verlies te verwerken.

Bert van de Zedde, voorzitter

Nieuwe leden

In deze laatste Kroniek van 2013 mogen we in totaal 34 nieuwe leden begroeten:

EMD Monumentenzorg, de heer T. Jansen, de heer en mevrouw T. Streppel, de heer en mevrouw W. Bouwmeester, de heer en mevrouw L. Schipper, de heer T. van Schaik, de heer M.H. van het Erve, de heer M. Hutten, de heer en mevrouw G. Karrenbeld, de heer en mevrouw van der Kroft, de heer en mevrouw W. Oolman, de heer en mevrouw Van Genting, mevrouw M.C. Pol-Visser, de heer en mevrouw A.H. Relkes, de heer en mevrouw G. Haarman de heer en mevrouw J. van Raaij, de heer W. v.d. Galiën, de heer J.W.J. Dijkhof, de heer M.P. van der Noll, de heer A. van Leeuwen, de heer en mevrouw A.P. Engelsma en de heer en mevrouw H.C. Heidenrijk.

Allen van harte welkom bij de OKV!

Contributiebetalings 2014

Vanaf januari 2014 incasseren wij met de Europese variant van de Nederlandse incasso: **de Euro-incasso**. In of rond de eerste week van februari schrijven we het verschuldigde bedrag van uw rekening af. De afschrijving op uw rekeningoverzicht ziet er vanaf 1 februari 2014 anders uit dan u gewend bent. U herkent onze incasso aan de volgende gegevens.

Ons incassant ID NL83ZZZ401028790000;

Uw machtingskenmerk: Lidnummer

Omschrijving: Incasso Oudheidkundige Kring Voorst betreffende jaarcontributie 2014.

Leden die **geen** automatische incasso hebben vragen wij hun mailadres aan ons door te geven. S.v.p. richten aan:

penningmeester@okvvoorst.nl

De rekening wordt dan via e-mail verstuurd, dit om kosten te besparen.

Penningmeester OKV, Wim Wassink

Agenda

redactie Kroniek en Gé Veen

Op woensdag **12 februari 2014** houdt de AWN, vereniging van vrijwilligers in de archeologie de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering. Aansluitend daaraan zal **Bart Vermeulen**, gemeentelijk archeoloog in Deventer, uitgebreid uit de doeken doen wat het onderzoek in het Stadhuiskwartier heeft opgeleverd. Het verwerken van de vondsten is in volle gang. Aanvang lezing 20.00 uur. Toegang 2 euro. Van Vloten/hof, Van Vloten/laan 85, 7412 SC Deventer

Op **donderdag 27 februari 2014** houdt de OKV weer een lezing. De spreker de heer Clemens Hogenstijn vertelt over zijn in 2012 verschenen boek *"Een tochtje langs de Noordijken"*. Deventer families, hun woningen in de stad en hun buitenhuizen rond Twello". Op boeiende wijze vertelt de heer Hogenstijn over het leven in en om Deventer tijdens de 19de en 20ste eeuw. Families die ter sprake komen zijn o.a. de families Cost Jordens, Van Marle, De Friderici en Besier. Zij bezaten buitenplaatsen zoals onder andere Het Zand, Het Schol, De Lathmer en De Noordijken. De lezing wordt gehouden in **Dorpshuis 'de Pompe' in Wilp**. Aanvang van de lezing is om 20.00 uur en de zaal is open vanaf 19.30 uur.

KRONIEKPOST

redactie en Gerard Vrieling

Verkoop boeken OKV op Marktplaats

De OKV heeft een hele serie eigen uitgaven te koop. Deze staan sinds kort op Marktplaats. Ook de overvloedige (meest dubbele) boeken uit de bibliotheek worden hier aangeboden. Tevens bieden we een serie luxe tl-balken voor boven een bureau aan. Er komen steeds nieuwe boeken bij, dus ga regelmatig eens snuffelen in onze voorraad. Ga naar onze website: www.okvvoorst.nl en klik onder het kopje VERKOOP op boekenverkoop.

Expositie over de bouwmeesters Knuttel en Van Harte t/m 5 januari 2014

De architecten M. van Harte en W.P.C. Knuttel hebben in de eerste helft van de vorige eeuw opmerkelijk veel gebouwen in Deventer en omgeving ontworpen. Wie hun oeuvre overziet kan niet anders dan geïmponeerd zijn. Alleen al door de enorme hoeveelheid gerealiseerde gebouwen zijn zij belangrijke beeldbepalers in Deventer. Van Harte heeft ook het (gerestaureerde) landhuis Het Schol ontworpen.

Architectuurcentrum Rondeel, Stroommarkt 18 c (gebouw SNS-bank) te Deventer.
Openingstijden: dinsdag t/m zondag 13.00 – 17.00 uur.

De OKV ontving

- Van mevr. G. Groenewold het boekje *'Zicht op de Veluwe'* van de Ver. tot Behoud Veluwe.
- Geschonken door dhr. E. Hoogenberk het boek *'Havezathe Voorstonden'*.
- Ontvangen van A. Vlietstra het boek *'De Deventer Ziekenhuizen'* door C.M. Hogenstijn.
- Dhr. L. Lugtenberg schenkt de OKV zijn boek *'Rijksmonumenten Terwolde in beeld'* (dit boek is voor belangstellenden à € 15,- te bestellen via tel. 0570 – 640364)
- Van de Protestantse Gemeente Twello ontvingen we een staande collectezak-houder.
- Dhr. J. Lubberts verblijdde de OKV met een groot aantal boeken t.w. *'Verpondingskohier van Nijbroek anno 1648'*; *'Haardstedenregister van Terwolde anno 1749'*; *'Verpondingskohier van Terwolde van 1648'*; *'18e eeuwse kopie van een deel van de protocollen van bezwaar (1675-1733) van het kerspel Twello'*; *'55th Anniversary of the Liberation Voorst 2000'* (uitg. Gem. Voorst); *'Aktie Dorpskerk Twello'*; *'5 oktober 1979: een verharde baan voor Luchthaven Teuge'*; *'Enkele facetten van de levenssfeer van de Veluwse adelfamilie van Rede tot de Parkeler in het kerspel Twello, tijdens de laatste helft v.d. 18e eeuw'* door J.D. Kraaij-Holleman; *'Overzicht van de geschiedenis van de kerkelijke instellingen in Nederland'* door drs. H. ten Boom; *'Bibliografie van de Gemeente Voorst'* samengesteld door J. Groenenberg; *'Grepes uit de geschiedenis van Voorst en Klarenbeek'*; *'Holten in oorlogstijd'* door M.J.G. Hols/H.J. Steunenbergh; *'Ijsselhoeven in de Ijsselvallei, behoud door verandering'* uitgave van de St. Ijsselhoeven; *'De Treffer – Jubileumnummer 25 jaar Sportver. TERWOLDE 1 mei 1948'*.

(enkele van deze boeken hebben we dubbel en zullen in de verkoop komen)

We bedanken alle gevers!

Alles over cartografie

Als OKV ontvingen we een exemplaar van het blad *Caert Thresoor* (ligt in de studieruimte ter inzage). *Caert-Thresoor* is een uitgave van de Barent Langenes Stichting en het enige Nederlandse tijdschrift dat geheel gewijd is aan de geschiedenis van de cartografie. De artikelen behandelen verschillende aspecten van de geschiedenis van de cartografie, zoals stadsplattegronden, militaire cartografie, cartografen, graveurs en uitgevers, kunsthistorische ontwikkelingen op kaarten enz. Eveneens wordt aandacht besteed aan bijdragen over Nederlandse kaartenverzamelingen en bijzondere aanwinsten. Lezers van *Caert-Thresoor* worden in elke nummer geïnformeerd over nieuwe literatuur en facsimile's en tentoonstellingen. *Caert-Thresoor* verscheen voor de eerste keer in 1982 en verschijnt vier maal per jaar. Op de site van het blad kunt u gedigitaliseerde afleveringen van *Caert-Thresoor* bekijken.

De redactie plaatst de inmiddels verschenen afleveringen met een vertraging van 3 jaar op de website:

<http://www.caert-thresoor.nl/pdfs/index.html>

Een aanrader!!

Heeft u ook een tip voor een interessante website? Meld het ons en wij geven die door aan onze lezers: kroniek@okvvoorst.nl

Leuk vrijwilligerswerk

De redactie van Kroniek vraagt om versterking. We zoeken iemand die taalvaardig is, handig is met de PC en oog heeft voor interessante items voor Kroniek. Kom eens praten met Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra en misschien vind je het wel leuk mee te werken aan onze eerste nummer in 2014. Stuur een mailtje naar kroniek@okvvoorst.nl

Uit het jaarverslag 2012 van het gemeentearchief, onderdeel website

De nieuwe gemeentelijke website ging op 15 februari 2012 live.

Het gemeentearchief onderhoudt een groot aantal pagina's op deze website. Hoewel de archiefpagina's diep in de website verborgen liggen, komen ze over het algemeen toch te voorschijn bij ervaren archiefbezoekers. In de archiefwereld is het aanbod op het internet immers groot en veel (genealogische) onderzoekers kennen het klappen van de zweep. Onervaren (potentiële) onderzoekers, dikwijls afkomstig uit de gemeente Voorst, komen niet zo ver en nemen liever telefonisch contact op. Dat is jammer, want de webpagina's bieden een ruime introductie op de archieven en collecties van het gemeentearchief. Een prominentere plaats op de startpagina zou aan te bevelen zijn.

[Redactie: u kunt het gemeentearchief vinden op de site van www.vorst.nl; ga met de cursor op 'wonen' of 'toerisme' staan en kies voor Kunst, Cultuur en Historie. Kies daar het onderste item: Historie van de gemeente Voorst. Op die pagina gekomen ziet u rechts onder het gele vakje een balkje 'Gemeentearchief Voorst'. Inderdaad een omslachtige weg! Gemeente Voorst: maak dat simpeler!]

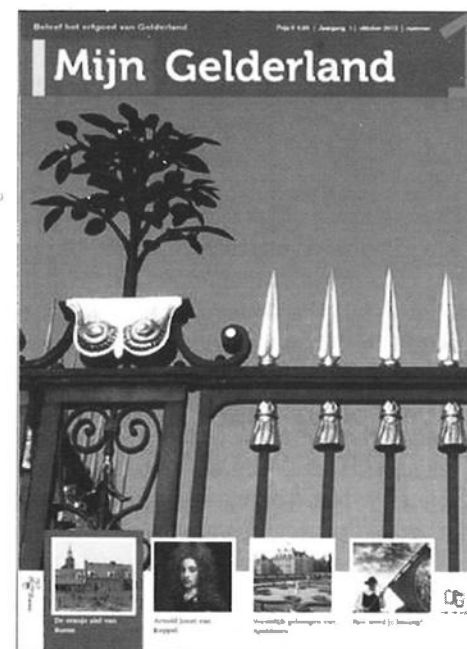
'Immaterieel erfgoed' (jaargang 2, nr.3)

Dit tijdschrift brengt de vorderingen van het vastleggen van immaterieel erfgoed in beeld. Deze keer wordt het volgende immateriële erfgoed *Aruba* onder de aandacht gebracht: 'Hoe gaan we het immaterieel erfgoed in het overzeese Koninkrijk inventariseren.; *Draaiorgels* (De familie Perlee orgelbouwers in Amsterdam), *Turkse volksdans* (Turks immaterieel erfgoed in Nederland), *Thuisbevalling* (Typisch Nederlandse traditie).

Verder een artikel over de ontstaansgeschiedenis van het *Papiaments*.

Verslag van de Ambachtendag in Utrecht. Er is een herleving van het ambacht. Ambachten zijn niet alleen van culturele betekenis, maar ook zijn ze van economisch van belang. In verschillende specialismen is nu al sprake van een tekort aan goede ambachtsmensen. Daarom is een inhaalslag nodig en moet er bijvoorbeeld geïnvesteerd worden in goede opleidingen. Onderwijs is bij uitstek het middel tot overdragen. Wat dat betreft is de overheid hierin tekort geschoten door *slimheid met de handen* ondergeschikt te maken aan *slimheid met het hoofd*. Hierdoor heeft de jeugd het contact met het ambacht verloren!

'Mijn Gelderland' nr 1.

Dit nieuwe tijdschrift is een voortzetting van 'Gelders Erfgoed'. Dit nummer is gewijd aan het thema 'Vorst en Volk'.

Belangrijke kastelen en steden in Gelderland, die met onderwerp connectie hebben worden erin besproken, bijv. Buren, Het Loo en het kasteel Voorst te Eefde.

Op www.mijnGelderland.nl staan honderden artikelen over de geschiedenis van Gelderland. In ieder nummer van Mijn Gelderland Magazine wordt ingegaan op deze artikelen.

Reactie van Hermien Veenfliet-Albers op het artikel (jaargang 35, nr. 3) van J. Lubberts over Het Holthuis.

Beelden uit mijn jeugdjaren

*Denkend aan 't Holthuis
zie ik romantische paadjes
en lanen door het landschap gaan
en bij de meest markante plekken
zou ik graag nog even stil blijven staan*

Hoe het was:

De akkers met roggevelen, voorzien van korenbloemen en klaprozen, het bosje, waar ik langs kwam van school naar huis, waar je bramen kon plukken.

En niet te vergeten: het Veerenbedde. Dit was eigenlijk een eng stukje weg. Met aan beide kanten bos, heel stil. In de zomer smoorheet en in de winter een grote modderpoel.

Dan kwam je langs het huisje van de familie Noaberhuus, waar mensen bij in woonden met leuke kinderen.

De bewoners van Achter 't Holthuis hadden geen elektrisch licht, want het was natuurlijk veel te ver van de bewoonde wereld af.

's Winters, met een pak sneeuw, moest je ook maar zien hoe je er door kwam. Vader maakte

dan zelf een sneeuwploug, het paard ervoor en daar ging je dan, met de klompen aan naar school. Toch was er een genoeglijke sfeer onder de bewoners van Achter het Holthuis. In de periode dat het graan gedorst moest worden was de hele buurt present en werd er over en weer geholpen en tijdens het koffiedrinken werden de laatste nieuwtjes doorgepraat en was het gezellig.

En dan was er nog de "Mussenakkers", een wegje langs akkers en weilanden en een paar boerderijen. Het wegje kwam uit achter het Veenhuis. Je kon dan linksaf gaan en uitkomen in de Voordersteeg of rechtsaf richting beukenlaan, een heel leuk ommetje.

En hoe is het nu???

Totaal veranderd. Weg is de rust en het landelijke beeld. Grote, moderne huizen, nieuwe wegen, vreemde straatnamen. En een kikkerpoel! Kikkers horen toch bij een kolk in de weilanden. Volop verlichting, het lijkt wel een voorstad van Deventer in plaats van het dorp Twello.

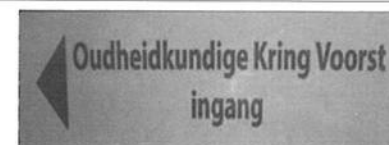
Maar ja, tijden veranderen, daar kunnen we niet omheen. Ik rijd nu ook in een auto en niet meer op de rug van een paard. Gelukkig heb ik de beelden uit mijn jeugdjaren haarscherp op mijn netvlies staan, dat kan niemand me afnemen. Ik hoop van harte dat de bewoners van "Het Nieuwe Holthuis" er net zo gelukkig wonen als ik heb gedaan in de situatie die geweest is.

Let op: Onze studieruimte is gesloten van maandag 23 december t/m vrijdag 3 januari
Op dinsdag 7 januari bent u weer welkom aan de Dorpsdwarstraat

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking (via de notaris).

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

'Ons Markenboek' (jaargang 31, nr. 3)

Hierin een artikel over de boerderij, herberg, veerhuis en aanlegplaats 'Het Dommerholt'.

Ook in onze gemeente is de boerderij 'Het Dommerholt' bekend vanwege het overzetveer 'Dommerholt' van 'De Kribbe' naar Gorssel.

In het artikel wordt de bewonersgeschiedenis uit de doeken gedaan en uit de gegevens blijkt, dat de hofstede al in 1240 genoemd wordt als tinsplichtige van het Kapittel Elten en later van het Klooster Ter Hunnepe.

'Vittepraetje' (jaargang 17, nr. 3)

(Oudheidk.Ver. Herderewich)

Dhr. Stellingwerf beschrijft in dit nummer over de stadsrechtenoorkonde van Harderwijk.

In 1231 verkreeg Harderwijk stadsrechten van de graaf van Gelre en Zutphen. Deze rechten waren afgeleid van de stadsrechten en vrijheden van Zutphen. Verder het vervolg (nr.9) over de Hanzedagen en de plaats van Harderwijk in de rij van contributie betalende Gelderse Hanzesteden.

'Van 't Erf van Ermel' (aug. 2013, nr. 67)

Ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van de oudheidkundige vereniging is dit een extra nummer, waarin verscheidene artikelen over de buurtschappen in de gemeente Ermelo t.w.

Telgt, Speulde, Tonsel, Staverden, Houtdorp, Drie en De Beek.

'Oud Bathmen' (33^e jaargang, nr. 3)

In dit blad veel informatie over Bathmen van vroeger. De opgravingen in 1995 bij de nieuwe woonwijk de Bergakker, waar men toen een voor Overijssel belangrijke vondst deed, nl. een bronzen ketel, waaruit blijkt dat Bathmen al ver voor de jaartelling (± 173 v.Chr.) een belangrijke woonplaats was. Er werden resten gevonden van ijzer- en bronsovens.

't Olster Erfgoed' (sept. 2013, nr. 64)

Er blijken uit Olst aardig wat jongens in de periode van 1947- 1975 als scheepswerktuigkundige op de grote vaart te hebben gediend. Eén van hen, Harry Hoogetboom, doet hiervan verslag.

Verder een artikel over een controverse tussen de gemeente en de diaconie over het betalen van onderhoudskosten van een aantal kinderen van een overleden moeder, die samenwoonde (bijzit) met een onverbeterlijke veelpleger, die de kinderen niet had erkend.

'Heerde Historisch' (sept. 2013, nr. 148)

Het tijdschrift is geheel gewijd aan de geschiedenis (1906 tot 1978) van de eerste christelijke lagere school in Heerde, de 'Emmaschool'.

'Nijvertijd' (jaargang 17, sept. 2013, nr. 30)

Nijvertijd, uitgave van Stichting Industrieel Erfgoed Deventer, besteedt aandacht aan drie architecten Van Harte(n). Zij hebben vanaf 1850 tot ongeveer 1933 veel gebouwen ontworpen in Deventer en enkele in de Omgeving. Eén daarvan is het buitenhuis 'Het Schol' aan de Wilpsedijk. Alle nummers van 'Nijvertijd' zijn als pdf te downloaden op de site van de stichting: sied.nl/publicaties/nijvertijd

OKV-cursus genealogie voor beginners

De werkgroep genealogie van de OKV wil in februari (als proef) starten met een cursus genealogie voor beginners (max. 6 personen). Afhankelijk van de aanmeldingen wordt dit een middag- of avondcursus. Een gezamenlijk bezoek (overdag) aan het gemeentearchief is onderdeel van het programma.

Lidmaatschap OKV vereist en verder alleen materiaalkosten en huishoudelijke kosten.

Aanmelden op: genealogie@okvvoorst.nl

Open Monumentendag 2013 en 2014

redactie

In dit nummer de laatste bijdragen in het kader van het thema "Macht en Pracht" met het eerste deel van een artikel over Tolhuizen van Jan Groenenberg en een bijdrage over de Keizershof in Voorst van Hans Hermesen. Tinus Ooms schreef een gedicht n.a.v. de inleiding die Hans Hermesen op open monumentendag hield over de Keizershof.

Open monumentendag wordt in 2014 gehouden op zaterdag 13 en zondag 14 september.

Het thema is 'Op Reis'. Met reizen, vervoer en transport verhaalt de Open Monumentendag over de dynamiek die daarmee gepaard gaat, de invloed die reizen en vervoer hebben gehad en nog steeds hebben op het aanzien van Nederland. Op reis gaat over middelen van vervoer, over mobiel erfgoed, over wegen, sporen en kanalen, over de gebouwde monumenten die daarbij horen, over plaatsen van aankomst en

vertrek, over pleisterplaatsen, over werkplaatsen, remises, koetshuizen, werven en natuurlijk veel meer.

Zoals u van ons gewend bent willen wij ook aansluiten bij dat thema. In ons maartnummer kunt u naast het tweede artikel over Tolhuizen ook een artikel over het station in Voorst tegemoet zien, dat wij mogen overnemen uit het blad 'De Marke'. Graag krijgen we van u tips voor artikelen die binnen het thema passen, stuur ze naar kroniek@okvvoorst.nl

Tolhuizen in de gemeente Voorst (1)

Jan Groenenberg

In het kader van de open monumentendag 2013: 'Macht en Pracht', is mij gevraagd een artikel te schrijven over de tolhuizen in de gemeente Voorst. Op het eerste gezicht hebben de tolhuizen niet zoveel te maken met de rijkdom, schoonheid en grootsheid die macht kon voortbrengen. De tolhuizen zijn natuurlijk niet te vergelijken met de kastelen, grachtenpanden en patriciershuizen. Toch kunnen het kleine juweeltjes zijn die herinneren aan de macht die de landheer en later de overheid had om tol te heffen bij wegen en rivieren.

Regaal recht

Van oorsprong behoorde het tolrecht tot de regalia. Dit waren de voorrechten die sinds de Frankische tijd aan de koning toekwamen of waar hij aanspraak op maakte. Behalve het tolrecht behoorden ook bijvoorbeeld rechtspraak, vis-, veer-, jacht- en ontginningsrecht tot de regalia.

Voor de graven van Gelre zijn de tolgelden belangrijke inkomstenbronnen geweest waaruit de kosten van hun hofhouding en oorlogen konden worden bekostigd.

Tot in de zeventiende eeuw waren de watertol- len de belangrijkste omdat door het ontbreken van goede wegen de meeste handel over het water plaatsvond. Maar niet alleen de wegen stonden onder invloed van het weer. Ook op de rivieren had men regelmatig te maken met of te hoog of te laag water waardoor ook het transport over water wel stagneerde.

Majesteit van Groot Brittannien

In de loop van de zeventiende eeuw werd het vervoer over land steeds belangrijker in Nederland door betere wegverbindingen. De aanleg van deze verbeterde wegen werd veelal gefinancierd door tol te heffen.

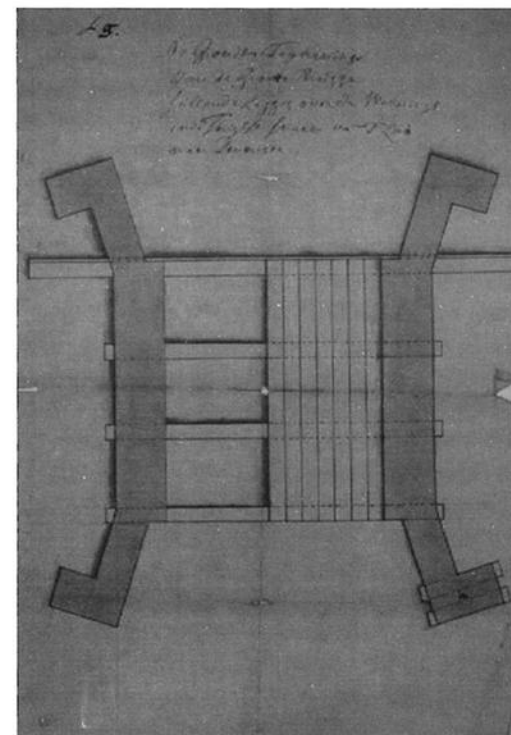
In het ambt Voorst werden in eerste instantie de wegen van Deventer naar Apeldoorn en van Zutphen naar Apeldoorn verbeterd.

"Op speciale instantie en versoek van zijn Majesteit van Groot Brittannien" van 14 september

1697 kwamen "de Hoog Welgeb. Heeren L.W. van Essen, lantdrost van Veluwen en W. van Renesse tot Holthuisen, wegens 't ampt van Voorst" en "d'Ed. Heeren N. Marienburg, N. Kuper van Holthuisen, Rudolph Jordens en secretaris Suchtelen gecommitteerden uit de Magistraat der Stadt Deventer" bij elkaar "over en ter sake van 't maken en repareren van de Heeren treckwech, gaande van 't Loo over de Hoogvonderse brugh naer die Stadt van Deventer". De 'Majesteit van Groot Brittanien' was onze eigen stadhouder Willem III gehuwd met zijn Engelse nicht Mary Stuart.

De heren gaan 19 september 1697 gezamenlijk op pad om de weg te inspecteren. Ze constateren allerlei gebreken. Op veel plaatsen is de weg te laag en op verschillende plekken moeten sloten worden aangelegd. "Over de Fliertenbrugh is bevonden dat een grote leegte (laagte) was en dat een dam was gesmeten voor 't land van 't G. Gasthuijs, waarvoor een komme off heul (duiker) diende te worden gemaakt houdende binnenwerck 1 voet vierkant waarvoor een losse deur soude moeten hangen, die van selven door 't water sich openen en sluiten soude om de inundatie bij hoog water uit de Vlierte komende te kunnen beletten en stuiten"

Verder kwam men tot de conclusie dat over de Kromme beek ten oosten van Teuge "een brugge moet worden gemaakt van 5 voet breët binnenswercks" en dat de beek door de geërfdn moest worden "verbreet en 2 spit of meer verdiept".

Tekening van de grote brug over de wetering aan de Teugsche straat ± 1698

De kosten voor het verbeteren van de weg zouden moeten worden verdeeld tussen het kwartier Veluwe, de stad Deventer en het ambt Voorst.

Het ambt Voorst zou de kosten voor het onderhoud van de weg moeten opbrengen. Hiervoor moest aan de "Heren Staten van Gelderland" worden verzocht "een lijdelycken (tijdelijke) toll op deselve wegh te willen setten". Er wordt een periode van twintig jaar voorgesteld waarin men weg-geld zou mogen heffen.

Ten overstaan van Lucas Wilhelm van Essen, landdrost van Veluwe, Gerrit van Bienen, schout van het ambt Apeldoorn en Gerrit Daendels, schout van het ambt Voorst werd op 20 december 1698 een protocol opgemaakt om

"de tolln der wegen gaande van 't Loo nae Zutphen en Deventer" te verpachten in 1700. De eerste pachter werd Berent Werninck. Hij pachtte de tolln aan de wegen van 't Loo naar Deventer en Zutphen voor 920 gulden per jaar. De pacht zou zijn voor 6 jaren. Hij mocht pas tol gaan heffen "so ras de wegen ende bruggen sullen sijn gemaect".

De pachter moest bij aanvang van de werkzaamheden een bedrag van 3000 gulden voorschieten om de arbeiders te kunnen betalen. Later mocht hij dat bedrag in mindering brengen op zijn pacht. Ook draaide hij op voor het bouwen van een tolhuis en een tolboom aan de beide wegen.

In het stadsarchief te Deventer bevindt zich een document met een schatting van de opbrengsten van de tol tussen Apeldoorn en Deventer. De Utrechtse en de Hamburger postwag en rijden twee keer per week heen en weer en zullen gemiddeld 4 personen vervoeren. Men schat dat beide een bedrag van 62 gulden en 8 stuivers (62-8-0) opleveren per jaar. De postwag en naar Harderwijk die dagelijks heen en weer rijdt levert jaarlijks 218-8-0 op. Met nog enkele andere posten schat men de totale opbrengst per jaar op 437-4-0. In twintig jaar zou dat een bedrag van 8744-0-0 opleveren.

De ambtsjonkers waren verantwoordelijk voor de tolln in het ambt Voorst. De tolheffing werd door de jonkers verpacht en de dag der verpachting in de kerken van het ambt en ook te Apeldoorn en te Deventer „verkarkenspraakt". Het onderhoud van de beide tolwegen kwam voor rekening van het ambtsbestuur. Voor een nieuwe pachter gold: "het verhangen of verplaatsen en het onderhoud van hekken met derzelves plaketzels of afschutten, blijven tot lasten van pagteren". De pachter is verplicht het tolhek goed te onderhouden en in goede staat achter te laten als de pacht eindigt.

In het Groot Gelders Placaet Boeck vinden we de "Ordonnantie over 't weggeldt van 't Loo en Apeldoorn nae Zutphen en Deventer" van 19 september 1702. Hierin vinden we de toltarieven: "voor ieder paert, gaende voor een Koetswagen, Wagen, Karre, Chaise, of ander vaertuig (...) sal betaelt worden ene stuiver sonder meer". Ook de meerijsende personen met uitzondering van de voerman betalen een halve stuiver "sonder iets van haer bij hebbende goet of bagagie te betalen". Voor bijvoorbeeld een schaap moet een duit en voor een varken een oortje worden betaald.

Blijkbaar liep de Hessenweg ook hierlangs want er staat "dat van ieder paert voor een Hessensche Kar sal betaelt worden ses stuivers".

Andere voertuigen die gebruik maakten van "het wijde en Hessensche spoor" moesten voor ieder paard vier stuivers betalen. De postwagen die gebruik maakte van het Hessensche spoor moest per paard twee stuivers betalen.

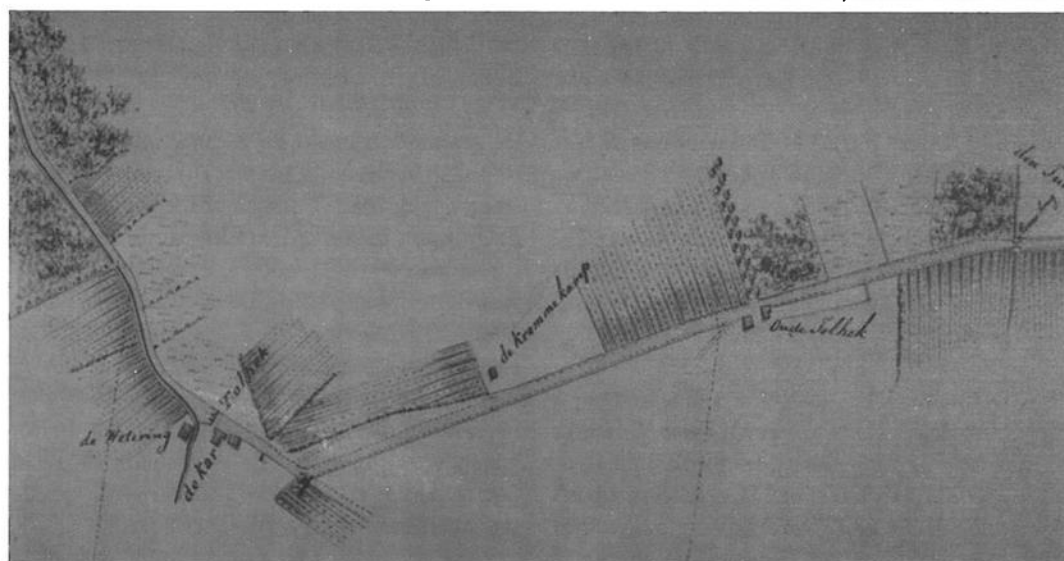
In de vergadering van de ambtsjonkers op 10 September 1739 werd besloten een vaste wegwerker aan te stellen voor het "in bruikbaren

toestand brengen van den Teugschen weg". Pas in 1743 werd dit besluit uitgevoerd. de wegwerker zou 30 gulden verdienen met het wekelijks "toelyken" van de sporen en het "afgreppen" van het water. De weg was dus duidelijk nog niet verhard.

De eerste tolhekken op de wegen van Apeldoorn naar Deventer en Zutphen hebben gestaan op de huidige Rijksstraatweg ter hoogte van de Stationsstraat in Twello en op de huidige Zutphenseweg bij de Kar in Klarenbeek. Aangenomen mag worden dat niet alle pachters van de tol zelf bij het tolhek hebben gestaan om de tol te innen.

In 1764 was Jacob van Welbergen pachter van beide tollën. Hij betaalde in dat jaar 885 gulden aan pacht. Dat was 35 gulden minder dan bij aanvang in 1700. In de rekening van 1764 van het ambt Voorst is bij de ontvangsten de 885 gulden aan pacht vermeld. De uitgaven betreffen vooral arbeidsloon voor werkzaamheden aan de wegen en onkosten die de ambtsjonkers

Tolhek bij de Kar en het Oude Tolhek aan de Zutphensestraat in 1816

declareren voor vacatiën in verband met de wegen. In totaal bedragen de uitgaven 863-18-0. Dat betekent een klein overschot van 21 gulden en 2 stuivers. De pacht lijkt dus de onkosten van de werkzaamheden betreffende de tolwegen goed te dekken.

Ongenade

Op 24 maart 1698 had Berent Werninck de Ongenade gekocht. Deze lag ten westen van de "Klaterstraet", de huidige Stationsstraat en ten oosten van de Wetering. Aan de noordzijde grensde het perceel aan de Teugse straat. Waarschijnlijk heeft hij daar zijn tolhek geplaatst.

Berent Warninck werd op 7 maart 1701 in Deventer begraven. Er volgde een proces dat enkele jaren voortsleepte met de erfgenamen van Warninck over "nog onbetaelde pagtpeeningen". De erfgenamen waren Arnd Warninck, Clara Warninck en Jacob Boerboom. Er werd onder andere beslag gelegd op het erve de Bel-linkhof te Wilp.

In 1727 werd Jacob van Welbergen pachter van de tol. Hij woonde in het huis Welbergenshofstee dat hij in 1698 had gebouwd. Mogelijk dat de tolboom werd omgedraaid in verband met de bediening ervan. Deze boerderij, waar later Van Lith woonde, stond aan de Rijksstraatweg tegenover de Stationsstraat. Het tolhek zal dus waarschijnlijk op dezelfde plek zijn blijven staan. Na de afbraak van de boerderij staat daar nu appartementencomplex de Jacobastee.

Ter hoogte van de Kletterstraat (huidige Stationsstraat) stond de tol aan de Teugsche straat

De Kar

Blijkbaar verliep de verbetering van de weg van Apeldoorn naar Zutphen niet erg vlot. Op 19 oktober 1699 gaf ambtsjonker Wilt Johan van Broeckhuijsen na inspectie van de weg aan dat de weg nog niet voldeed aan de "voorwaarden van 't bestek". De aannemers worden "gelast en geordonneert" om binnen 18 dagen de weg volgens het bestek in orde te brengen "off dat sulx op haere kosten sal worden gedaen".

J.A.J. Baron Sloet gaf in 1859 aan dat de tol op de weg van Apeldoorn naar Zutphen vanaf 1702 "aan de herberg de Kar geheven werd, en tot daargestelling van den straatweg bestaan heeft". Bij de verpachting van de tollën in 1727 staat "den toll bij de Carmanshuis".

Aangenomen wordt dat herberg de Kar zijn naam heeft ontleend aan de familie Karman. Op een kaart uit 1816 staat behalve een tolhek bij de Kar ook het 'oude tolhek'. Dat lag iets verder naar het oosten ongeveer tussen de Kar en boerderij de Tuitert. Deze boerderij stond vroeger ook wel bekend als het Oude Tolhek. Blijkbaar is het tolhek verplaatst richting herberg de Kar. Wanneer dat gebeurde is niet duidelijk geworden tijdens het onderzoek.

Op de iets oudere kaart van De Man uit 1802 staat 'Oude Tolhuis' in plaats van 'Oude Tolhek'.

Het inmiddels verbouwde tolhuis aan de Zutphensestraat 2 is pas gebouwd toen de Zutphensestraat begin 19e eeuw bestraat werd.

Tolgaarders 18e eeuw

De tollën van de Teugse straat (grote tol) en de Zutphenseweg (kleine tol) werden op hetzelfde moment verpacht. Meestal werden beide tollën door één persoon gepacht en soms had iedere tol een andere pachter. In principe werd verpacht "voor den tijd van zes agtereen volgende jaren" echter met recht om "met de drie jaren wederzijts te mogen opzeggen, welke opzage een vierendeel jaars voor den verschijnsdag zal moeten geschieden".

Herberg De Kar rond 1900

Pachters van de beide tollén aan de Zutphen-
seweg en de Teugse straat waren o.a.: Berent
Werninck (1700), de weduwe van onderschout
Melchert Melcherts (1722 t/m 1727), Jacob van
Welbergen (1728 t/m 1733), Anthonij van Enter
(1740 t/m 1748), Egbert Berends (1749 t/m
1754), Jacob van Welbergen (1755 t/m 1757),
Hermen Reijnders (1758 t/m 1760), Jan Reijn-
ders (1761), Jacob van Welbergen (1762 t/m
1766), Albertus Willem van Welbergen (1809
t/m 1815).

De grote en kleine tol werden apart verpacht
van 1734 t/m 1739. De grote tol werd gepacht
door Berend Boerboom en de kleine tol door
Albert Carman. Berend Boerboom was in 1729
te Voorst gehuwd met Hendrina Brink en was
uitbater van herberg de Dood bij Deventer.

Bij de verpachting aan Albertus Willem van
Welbergen in 1809 wordt al vooruitgelopen op
de mogelijke komst van rijkstollen: "De beide

*tolhekkén worden verpagt op dien voet dat
wanneer het zij daar een straatweg gelegd word
van wegens 't Gouvernement, op dat de tol op
eene andere wijze door de lande worde na zig
genomen, of hoe ook de tol of eeneger wijze
kome te cesserén, zullen pagteren van de tol
ontslagen worden".*

Albertus Willem van Welbergen kon niet aan zijn
verplichtingen voldoen want zijn borgen werden
in 1816 aansprakelijk gesteld voor achterstallige
pachtpenningen van ruim 2162 gulden over de
jaren 1809 t/m 1812.

De gemeentelijke tollén werden opgeheven
toen de wegen van Apeldoorn naar Deventer
en Zutphen werden bestraat en voorzien van
rijkstollen.

In de volgende Kroniek meer over de rijkstollen
en de tolhuizen die door de stad Deventer en de
gemeente Voorst werden gebouwd.

Keizershof*

Toneel is: Voorster oeverwal.
Doar toont'r drie hun kunsten:
De tufsteentoren ons bevalt,
noast ronde-roeten-günsten.
De wondere witte hof op zied
spölt nog zien hele rölle niet.

De hoge gevel noar rivier
met twee etages ramen.
Een zolderloek vin ie ok hier,
waar oogsten binnenkwamen.
"Een butentjen" zag dominee.
De Voorster maire deed't ermee.

Hee heet dan ok de Keizershof,
An klooster Prüm 'eschonken?
Hee krig van alle kenners lof.
Vrouw Keizer kon'r pronken!
De golfplaten könt 'r weer òf.
De jeugd die ð'r kump wonen boft.

Tinus van het Slyck

* informatie: Mr. H. Hermesen op Monumentendag 2013

De Keizershof te Voorst; een boerderij, een herberg, een herenhuis

Hans Hermesen

De Keizershof in Voorst behoort tot de bekendste (voormalige) boerenhuizen van de gemeente Voorst. Toch is over de historie van dit gemeentelijk monument niet zo veel bekend. Deze bijdrage werpt wat meer licht op de geschiedenis van de Keizershof. Het is een bewerking van de inleiding die Hans Hermesen – als voorzitter van de gemeentelijke commissie Cultuurhistorie en Monumentenzorg – in september hield bij de opening van de Nationale Monumentendag Voorst 2013.

Ouderdom

Over de geschiedenis van de Keizershof is weinig bekend. Wel bestaat het volksverhaal over “het spook van de Keizershof”, maar enige historische grondslag ontbreekt. Onderzoek naar de historie van het opvallende gemeentemonument – fraai gelegen op de rand van de dorpskerk van Voorst – werd tot nu toe niet gedaan. Daarom staat er bijvoorbeeld weinig vast over de ouderdom van het boerenhuis. Volgens de documentatie van de (voormalige) Rijksdienst Monumentenzorg – die na de zoveelste naamsverandering tegenwoordig door het leven gaat als Rijksdienst Cultureel Erfgoed – dateert de Keizershof uit de achttiende eeuw. Dat is niet onwaarschijnlijk, maar zeker is dat evenmin; een bouwhistorisch onderzoek is tot op heden nooit uitgevoerd.

Naam

Ook over de (intrigerende) naam van de boerenplaats valt niets met zekerheid te zeggen. De organisatie van de Voorster Monumentendag meldde in haar brochure dat de naam Keizershof is afgeleid van een voormalige boerenfamilie met de naam Keizer. Op zichzelf klinkt die bewerking niet onbillijk: de nederzettingsgeschiedenis van de gemeente Voorst kent diverse voorbeelden van zulke vernoemingen. Aan de Oude Wezeveldseweg onder Twello had je de boerderij Groot of Bemmels' Wezeveld, die omstreeks

1780 werd gepacht door een boer Keizer en die sedertdien bekend is gebleven onder de naam de Keizerij (in de betekenis van: ‘de bedoening van Keizer.’ Vergelijk in dezelfde betekenis begrippen als de slagerij, de bakkerij of boerderijnamen zoals de Vinkerie of Cremerij). Verder lag in 1581 in de Zeventien Hoeven onder Terwolde ‘het Keijserserff’ dat toen toebehoorde aan een zekere Jochem Keijser. Maar te betwijfelen valt of de naam van boerderij de Keizershof te Voorst ook refereert aan een voormalige boer Keizer. Zodanige veronderstelling is nogal hachelijk om de reden dat in de bevolkingshistorie van het kerspel Voorst –althans blijkens de doop-, trouw- en overlijdensregisters- vóór 1804 geen familie Keizer voorkomt.

Vroegste naamsvermelding

De vooralsnog vroegst bekende vermelding van de naam de Keizershof of het Keizershof dateert uit 1732. Deze is terug te vinden in een (door de schout van het ambt Voorst bijgehouden) protocol van eigendomsoverdrachten van het kerspel Voorst. In het licht van de nederzettingshistorie van de gemeente Voorst is de vermelding vrij nieuw. Ter vergelijking: de oudste bekende boerderijnamen in de gemeente Voorst dateren uit de dertiende eeuw, zoals de Wenemerscamp te Wilp (1252), de Rijplickerhof in Wilp-Achterhoek (1256), erve Nijenhuis of Bruggenbos in Wilp-Achterhoek (1257), Lieverink onder Voorst (1267), de Basselt in Twello

De Keizershof, datering foto rond 1920

(1294), de Maatakker bij Terwolde (1295) en het Veenhuis in Twello (1296).

Eerdere naam: Agneshofstede

Boerderij de Keizershof is – althans in aanleg – ouder dan de naam. Al ruim voor 1732 stond het boerenhuis – of een voorganger ervan – bekend onder twee andere namen. De oudst bekende eerdere naam was Agneshofstede of Agnes Costershofstede. Dat duidt erop dat de Keizershof onder zijn oudere benaming heeft toebehoord aan zekere Agnes Costers. De s-suffix verleidt ertoe te menen dat hiermee bedoeld is op een vrouwelijke verwant van de custos of koster van Voorst; en dat zou weer aanleiding kunnen zijn te veronderstellen dat de Keizershof – onder

zijn eerdere naam – is gesticht op gronden die eerder deel uitmaakten van de kosterij van Voorst. Uit geografisch oogpunt is dat niet onmogelijk, want de Keizershof werd gebouwd vlak ten zuiden van de oude kosterij van Voorst. Uit naamkundig oogpunt is de wijze van naamsverklaring echter bedenkelijk. Wel staat vast dat de naam van Agnes Costers nog lang is blijven voortleven in de geschiedenis van Voorst. Op de Klei, tegenover de Keizershofstede, lagen twee stukken weidegrond, die nog in de negentiende eeuw algemeen werden gekend onder de naam van de Hoge Agnes en de Lage Agnes. Het weiland de Lage Agnes was van zodanige kwaliteit dat dit ook bekend stond als het Fluwelen Lapje of het Lekkerbetje.

Herberg de Roscam

Omstreeks 1714 veranderde de naam Agneshofstede in: de Roscam. Deze typische herbergnaam wijst erop dat omstreeks die tijd een herbergiersbedrijf in het boerenhuis werd gevestigd. Dat sprake was van een herberg blijkt ook uit een later feit: in 1749 werd een gedeelte van de Keizershof gehuurd en geëxploiteerd door de herbergier Peter Bresser en diens vrouw, twee kinderen en een knecht. Dat ter plaatse een herberg werd gevestigd is niet opmerkelijk: de Keizershof lag -net als nu nog- op loopafstand van de dorpskerk en bij zo'n plaats van dagelijkse samenkomst was elke herbergier verzekerd van een zekere nering. Ook de andere kerken in het ambt van Voorst hadden door de eeuwen heen altijd wel een meer meerdere herbergen bij de voordeur. De Statenhoed in Twello is daarvan tot op de dag van heden een mooi voorbeeld gebleven. Hoe lang er op de Keizershof -onder de naam van de Roscam- een herbergiersbedrijf is gehouden is (nog) niet vastgesteld. Mogelijk is een einde aan de (korte) cafégeschiedenis gekomen nadat Peter Bresser in 1755 eigenaar werd van een kleine herberg-boerderij aan de rand van de Voorster Enk. Dat huis heette vanouds De Motte, maar als herberg stond het bekend onder dezelfde naam die Peter Bresser voerde voor zijn café op de Keizershof: de Roscam. Dat nieuw gekochte huis -dat in 1797 werd verkocht aan de kuiper Reindert Barmmentloo en dat zo'n 200 jaar lang eigendom bleef van diens directe nazaten- is tot voor kort bekend blijven staan onder de naam De Roscam.

Kerkmeester Lulof Beumer

Toen in 1714 de naam Agneshofstede veranderde in de Roscam, behoorde het goed in eigendom aan de toen 56-jarige Lulof Beumer, de kerkmeester van Voorst. Hij was geboren op het Grote Hoen en stamde uit een gegoede boerenfamilie. Lulof Beumers' bezit werd in 1714 omschreven als *"seker eigendommelijk huys, staande int dorp van Voorst, de Roscam*

genaamt", gelegen westwaarts het kerkhof, noordwaarts de Kleistraat, oostwaarts het Fluweelen Groenen Lapje en zuidwaarts de Hof te Voorst. Blijkens een belastingregister uit 1717 bewoonde Lulof Beumer het huis zelf, samen met zijn vrouw Jenneke Wilms. Twee jaar later - in 1719 - verkocht de kerkmeester het hele spul. Hij overleed in 1729 en werd begraven in de kerk van Voorst.

Van Schooten van Schooten

Na de verkoop door Lulof Beumer was de boerenplaats tot 1841 eigendom van opeenvolgende leden van de rijke boerenfamilie Van Schooten, stammend van de boerderij Schooten in Tonden. Willem van Schooten was in 1719 de eerste eigenaar van de boerenplaats die bij de eigendomsoverdracht werd aangeduid als *"de Roscam of Agneshofstede"*. In 1732 werd het goed in eigendom overgedragen aan Willem van Schooten en diens vrouw Mechteld Oyerman, die werkte als vroedvrouw in het ambt van Voorst. Het was in de akte van die eigendomsoverdracht dat de boerderij voor het eerst werd aangeduid als *"de Roscam of Keijzershoff"*. Het ziet er dus naar uit dat de naam Keizershof is ontstaan in de periode tussen 1719 en 1731. Aaltje van Schooten was het laatste lid van de familie Van Schooten aan wie de Keizershof in eigendom toebehoorde. Ze verwierf het goed in 1793 tijdens haar huwelijk met Willem Markvoort, die toen zelf eigenaar was van het stamgoed Groot Markvoorde in de Kring van Dorth. Na het overlijden van Willem Markvoort werd de Keizershof samen met Groot Markvoorde in 1800 mede toegescheiden aan de tweede echtgenoot van Aaltje van Schooten. Diens naam was Jan Berend Hoon.

Burgemeester Hoon

Jan Berend Hoon -in 1851 geboren in Gildehaus bij Bad Bentheim- neemt in de geschiedenis van Voorst een bijzondere plaats in. Toen Nederland in 1810 werd ingelijfd bij Frankrijk werd het voor-

malige schoutambt Voorst - naar model van de Franse gemeentewet - verdeeld in drie nieuwe gemeenten: de zogenaamde mairie van Voorst, van Twello en van Wilp. Het in 1811 gevormde bestuur van de mairie van Voorst telde 11 leden of municipaalraden en Jan Berend Hoon stond als maire of burgemeester aan het hoofd van dit plaatselijk bestuur. Tot nu toe is niet met zekerheid vastgesteld of Hoon in die tijd woonde op de -sinds 1800 dus mede aan hem in eigendom toebehorende- Keizershof. Toen hij in 1799 trouwde met Aaltje van Schooten woonde hij nog in Zutphen en blijkens een belastingregister woonde hij in ieder geval ook in 1802 niet in Voorst. Hij overleed echter in 1820 wel in Voorst zodat niet valt uit te sluiten dat Hoon de Keizershof heeft bewoond in zijn hoedanigheid van maire van Voorst. Het bewaard gebleven, 40 pagina's tellende *"Notul Boekje van de Municipale Vergadering van Voorst"* (1812-1817) geeft daarover evenwel geen duidelijkheid. Hoons' weduwe Aaltje van Schooten overleed in 1841 in Deventer. De Keizershof vererfde toen op een zoon van haar zuster Willemke van Schooten. Deze neef, de Deventer koopman Antony Verwey Berendszoon, verkocht de Keizershof in 1843 aan bakker Peter Kroon uit Voorst. Na Kroons' dood verkochten de erfgenamen de Keizershof in 1867, tesamen met het weiland het Molentje aan de Kleistraat.

"Een klein heerenhuis"

De Keizershof is tot omstreeks 1980 in gebruik geweest als boerderij. De laatste boeren die er in de 20^e eeuw hun agrarisch bedrijf uitoefenden waren Herre Metselaar resp. diens stiefzoon D.J. Hoekman. De brede deel met zijn oude gebintwerk en aflopende (cultuur-historisch waardevolle) leemvloer herinnert nog aan dit agrarische verleden. Toch kan uit de gedocumenteerde eigendoms- en bewoningsgeschiedenis worden afgeleid dat de Keizershof meer is geweest dan een gewoon boerenhuis. Dat wordt onder meer bevestigd door de omstandigheid

dat de plaats in de 19^e eeuw niet steeds -zoals gebruikelijk bij boerderijen- werd omschreven als "erf en goed", maar -zoals in notariële aktes uit 1835 en 1842- als *"huize Keizershof."* En de wandelende dominee Jacobus Craandijk sprak zelfs van *"een klein heerenhuis"* toen hij in 1875 zijn voettochten door Nederland te boek stelde en over zijn wandeling door Voorst schreef: *"Tusschen den Bongerd - den voormaligen hof te Voorst - en de kosterij, in de nabijheid der kerk, ligt een klein heerenhuis. Het draagt den weidschen naam van het Keizershof."*

Meer dan één gebruiksfunctie

Dit sluit aan bij de gedocumenteerde eigendoms- en bewoningsgeschiedenis. Die leert dat de Keizershof meer was dan een boerderij en niet alleen werd gebruikt voor de uitoefening van het agrarisch bedrijf. Kerkmeester Lulof Beumer bewoonde het huis in 1717 kennelijk nog alleen met zijn gezin. Maar toen de Keizershof eigendom werd van opeenvolgende leden van de familie Van Schooten, werd het huis hoofdzakelijk verhuurd. Daarbij werd het voorhuis bouwkundig in twee gedeelten gesplitst. Dat blijkt duidelijk uit de gebruikstoestand in 1749: het ene gedeelte werd toen door Peter Bresser en diens gezin (met een knecht) bewoond en gebruikt als boerderij-herberg en in het andere gedeelte woonde zekere Albert Bloemink met vrouw en twee kinderen.

In 1802 -toen de Keizershof toebehoorde aan

de (latere) burgemeester Jan Berend Hoon en Aaltje van Schooten— werd het huis gehuurd door een gepensioneerde luitenant-kolonel en marinekapitein, genaamd Moise Allier, die hetzelfde jaar overleed en wiens testament bewaard bleef in The National Archives in Londen. Boer Herre Metselaar —die ook beheerder en koetsier was van de plaatselijke lijkkoe— woonde de Keizershof vanaf omstreeks 1900 en hij verhuurde het op de zuidkant gelegen deel van het voorhuis —volgens familieoverlevering— vele jaren aan de plaatselijke schooljuffrouw Witte. En zelfs de laatste boer D.J.Hoekman had nog tot omstreeks 1990 huurders in een gedeelte van het voorhuis.

zijkant woongedeelte, foto 2003

Sporen in de gevels

Sporen van de oude gebruikstoestand zijn terug te vinden aan de buitenkant van de Keizershof. De markante voorgevel met zijn hoge bakstenen topgevel toont nog de (sporen van de) twee voordeuren van het gesplitste voorhuis die op oude foto's beide nog zijn te zien. Oude terrasdeuren in de zuidgevel getuigen ervan dat op de Keizershof niet alleen werd geboerd, maar ook werd verpoosd bij het genoeglijk uitzicht dat de hoge oeverval aan die zijde biedt over de Voorsterklei. Bouwsporen nabij de noordelijke rollaag wekken voorts de indruk dat de Keizershof ooit wat groter was, hetgeen correspondeert met de verkoop van afbraak (sloopmateriaal)

op de Keizershof in 1843. Alleen een bouwhistorisch onderzoek kan hierover echter uitsluitsel geven. Of er zo'n onderzoek komt hangt mede af van de vraag of het plan kan worden gerealiseerd om van de Keizershof een zorgboerderij te maken. Zo'n plan zou mooi aansluiten bij de historie van de Keizershof: die toont immers dat op het rijksmonumentale huis niet alleen werd gewerkt, maar ook werd verpoosd.

Geheim

Ondertussen blijft de herkomst van de naam Keizershof in nevelen gehuld. Het ziet er -zoals uiteengezet- naar uit dat de naam is ontstaan tussen 1719 en 1732. Maar veel meer valt daarover vooralsnog niet met zekerheid te zeggen. Misschien kwam prof. Jappe Alberts toch in de buurt van de waarheid toen hij in 1972 ogenschijnlijk hardop speculeerde dat de naam de Keizershof misschien ooit wel is bedacht om te refereren aan het historische feit dat de abdij van Prüm al haar bezittingen onder Voorst dankte aan een keizerlijke schenking omstreeks het jaar 850 en dat de Keizershof werd gesticht op steenworpafstand van de plaats van waar de abdij tot omstreeks 1580 het beheer voerde over deze -voormalig keizerlijke- kloosterbezittingen: de Hof te Voorst. Voorlopig blijft dit -zullen we maar zeggen- het geheim van de Keizershof.

Bronnen:

Verpandingscohier Voorst; Haardstedenregister 1749; Protocollen van eigendomsoverdracht ambt Voorst; Notarieel archief Voorst; Genealogieën Hoon, Beumer en Van Schooten; J. Craandijk, Wandelingen door Nederland, 1875; J.H.Hermsen, Onder den Clockenslach van Voorst, 1993; B. Dolman, Houwelijksconfirmatie van degenen die tot Voorst niet opgenomen sijnde; Mededelingen D.J. Hoekman; eigen archief

Met de pen door Voorst

Tekst: Ada van der Goot-van Eck

Tekening: Jan Lubberts

Een zaagbok is een houten constructie waarop men een te zagen voorwerp plaatst. Het is makkelijk zagen op zo'n bok. In vroeger tijden timmerde de boer meestal zelf zo een bok in elkaar. In de herfst rooide men de bomen, daar het blad dan verdwenen was. Op de bok werd het brandhout gezaagd, zo ook palen en planken.

Strijk en zet

Of de uitdrukking "strijk en zet" met het zagen van hout te maken heeft is niet geheel duidelijk. Een feit is wel dat de zagen gestreken en gezet moeten worden.

Na bepaalde tijd te hebben gezaagd, zijn de zagen natuurlijk bot geworden en moeten worden geslepen. Als de zaag weer scherp is, worden de tanden gezet. Deze worden om en om iets gebogen met een zettang of zetijzer. Op die manier ontstaat een zaagsnede die wat breder is dan de zaag dik is. Dit voorkomt klemmen en daardoor vastzitten van de zaag. Bovendien kan door de wat wijdere zaagsnede het zaagsel beter worden

afgevoerd. De zetting luistert nauw want te wijd gezet levert verlies op. Er wordt per slot van rekening niet gezaagd om zaagsel te produceren. Onder andere is daarbij de structuur van het hout bepalend, de ene houtsoort levert grover zaagsel dan de andere.

Tegenwoordig worden de zagen niet meer met de hand gescherpt maar machinaal. Ook de productie van zagen was vroeger handwerk: uit een geschikt blad staal werden met een zagenknipper stukjes metaal handmatig weggeknipt; als je dit vaak genoeg deed, bleef er een rij tanden over.

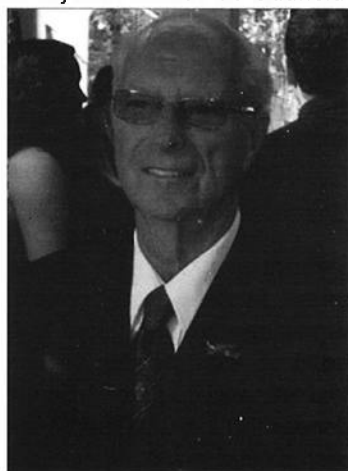
Het levensverhaal van staartschutter Linton Stephenson

Bert van de Zedde

In de Kronieken 1993-1 en 1993-2 heeft onze oud-voorzitter de heer Livius Sevenster veel van zijn teksten opgetekend onder de titels 'De verloren zoon' en 'Linton Stephenson, de staartschutter'. Ook ons lid, de heer Jan Lubberts neemt in 1993 vanaf Schiphol, Linton en zijn vrouw Joyce mee naar onze omgeving en schrijft daarover onder de titel 'Een emotioneel weerzien ...'. Nu heeft Linton de tekst verder uitgewerkt tot een indrukwekkend verhaal van een schooljongen die snel volwassen werd in het leger en van zijn strijd om te overleven na het neerstorten van zijn vliegtuig bij Teuge.

Het toestel sloeg op 12 juni 1943 om 02:45 uur te pletter in de omgeving van Teuge. Hij richt zich tot de andere 6 bemanningsleden die bij het neerstorten om het leven kwamen en zijn begraven op de begraafplaats in Terwolde. Ook de tocht dwars door Europa als krijgsgevangene en de vlucht terug -voor de Russen uit- richting het westen, zijn onderdelen in dit levensverhaal die diepe impact hebben op een ieder die de oorlog heeft meegemaakt. Maar ook voor de naoorlogse jongeren is dit een verhaal om bij stil te staan en na te denken over de 'rust' die wij de afgelopen jaren mochten beleven in Europa na de bevrijding. Nu het boekje is verschenen en hij inmiddels 93 jaar is en samen met zijn vrouw Joyce in goede gezondheid verkeerd, willen wij hem binnen de Oudheidkundige Kring Voorst zijn verhaal laten vertellen. Regelmatig is er telefonisch contact met hem in Calgary en spreken wij over het dagelijks leven in Canada en hier, dat verstevigt de band. Voor het laatst zijn wij (mijn vrouw en ik) bij hem geweest in september 2012 in Calgary waar hij ons persoonlijk met de auto van het vliegveld afhaalde. Hij liet ons de stad zien en zette ons af bij ons hotel. Enkele weken later spraken wij elkaar opnieuw in Langley BC waar zijn kleindochter trouwde.

Dat de gemeente Voorst een bijzondere plek inneemt blijkt uit de stropdas van de gemeente Voorst, die hij vrijwel onder alle omstandigheden draagt. Onze burgemeester, de heer drs. J.T.H.M. Penninx, heeft hem 25 september jongstleden per brief gefeliciteerd met zijn 93ste verjaardag. Hij was bijzonder onder de indruk van de ontvangen brief en het cadeau.

Voor al uw drukwerk

drukkerij "Bussloo"

Bonenkampsweg 2 - 7383 RR Bussloo
Tel.: 0571 - 261517 Fax: 0571 - 261150
Email: drukkerijbussloo@gmail.com

Memoirs of a Tail End Charlie (I flew, I fell, I Lived) (1)

Linton Stephenson

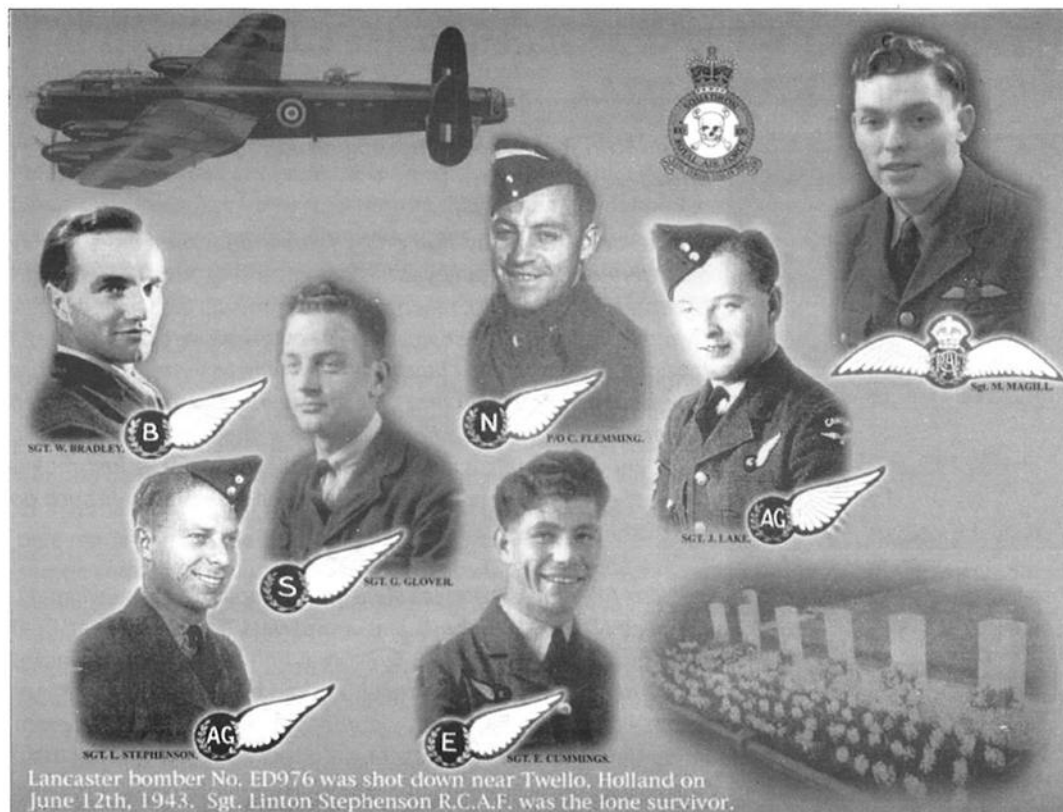
Linton schrijft op de openingspagina van zijn uitgegeven memoires:

"I have been asked by numerous friends and immediate family members over the many years since returning from Germany at the end of World War II, to write a story of my wartime experiences. "Maybe I'm different. Maybe there's something wrong with me." I thought, for until now, I have not been able to write. I'm not sure why, but I do know now that I feel an inspiration somehow. When someone says, "Tell us about it", I know they care. I can feel it, and I know that this is why we were there. I think it just makes you feel good about yourself to have been a small cog in such an important big wheel."*

Toen de oorlog in 1939 uitbrak was broer Alf de eerste thuis die het leger in ging. Ik keek altijd tegen hem op en was erg in de war over zijn vertrek. "God, what if he got killed?" vroeg ik mij af. De vraag raakte mij zo erg dat ik vaak huilde, alleen maar door er aan te denken. "Hoe konden vader en moeder dit toelaten en waarom kon hij zijn broers Lint, Wayne en de zusters achterlaten?". Rond september 1941 informeerde ik zelf naar de mogelijkheden om in dienst te treden van de Canadese luchtmacht. Mijn schoolvriend, Stan Thompson, was juist gedood in de oorlog en dat raakte mij heel direct en bepaalde mijn verdere weg. Enkele dagen later ontving ik een brief van mijn moeder, die moest voorvoeld hebben wat ik dacht en wilde gaan doen. Zij schreef: 'Son, don't wait to be conscripted, be a volunteer' (Wacht niet op een

oproep tot dienstplicht, maar ga als vrijwilliger). Mijn beslissing stond vast en ik ging naar Coal Harbour B.C. ('a real hell hole', schreef Linton) voor mijn opleiding van bij benadering 5 maanden. Daar werden vrijwilligers gevraagd voor de luchtmacht en direct heb ik mij aangemeld en ben vertrokken naar Manitoba, samen met dertig anderen. We hadden een goede tijd daar. We zagen weer vrouwen en konden vier nachten per week dansen, kregen een goede opleiding, trinden op navigatie en leerden kaartlezen enzovoort. Daarna vertrokken we naar Engeland en deelden samen 4 bommenwerpers, bekend als Lancasters. 'Queen of the sky' noemden wij onze bommenwerper. Wij waren Squadron 100, Group 1 en werden een hechte vriendenclub, bijna broers. Waltham in Yorkshire, niet ver van Grimsby, was onze thuisbasis.

* vertaling: "Vele vrienden en naaste familieleden hebben mij na mijn terugkeer uit Duitsland na het eind van de Tweede Wereldoorlog gevraagd mijn oorlogservaringen op schrift te stellen. "Misschien ben ik anders, misschien is er iets mis met me". Zo dacht ik, want tot nu toe was ik niet tot schrijven in staat. Ik weet niet zeker waarom, maar ik weet wel, dat ik nu op een of ander moment inspiratie voel. Als iemand zegt: Vertel ons erover", weet ik dat ze om me geven. Ik kan dat (aan)voelen en ik weet, dat dit de reden is waarom we daar waren. Ik denk dat het goed is voor je gemoedsrust om te weten, dat je een klein radertje bent geweest in zo'n belangrijke grote machinerie."

Ons team van zeven mannen:

- Mid-upper gunner, Johnny Lake, Winnipeg. (RCAF)
- Pilot, "Red" Magill (RAF).
- Bomb Aimer Observer, Bill Bradley (RAF).
- Wireless Operator, Gordi Glover (RAF).
- Engineer, Eddie Cummings (RAF).
- Navigator, "Chuck" Fleming (RAF).
- Tail gunner, Linton Stephenson, Saskatchewan. (RCAF)

We woonden samen, we aten samen en speelden kaart en als wij vlogen waren we een team. Wij vertrouwden ons leven aan de ander toe. Bijzonder! Eenzaamheid en heimwee naar de familie in Canada was altijd aanwezig, maar door dit team kwam ik daar doorheen en voelde mij bijzonder goed passen bij de zes bijzondere kerels, als ze hun handen op je schouder legden. In april of mei 1943 precies op tijd voor de "Battle of Ruhr" kregen wij onze vuurdoop. Het weer was altijd een factor van belang en een groot risico, maar in juni 1943 hadden wij

al drie keer Duitsland gebombardeerd. In de nacht van 11 op 12 juni 1943 werd het een tocht met problemen, we hadden last van ijsvorming op onze vlieghoogte en moesten driemaal wisselen van hoogte. Wij waren vertrokken met een 4000 pound H.E. (High Explosive)-bom en honderden fosforbommen. En we waren trots op onze vierde vlucht naar Duitsland met dit vrijwel nieuwe vliegtuig. Wij trokken opnieuw langzaam op tot ongeveer 20.000 ft toen zich een nieuw probleem voordeed. Het was mijn opdracht om steeds attent te zijn en te blijven

als staartschutter en constant te praten met de piloot, maar de intercom deed het niet. Er was geen contact. "Kan iemand mij vertellen wat er aan de hand is?", maar ik sprak tegen mijzelf. En dan een klop op de twee smalle deuren achter mij en een van de jongens overhandigde mij een nieuwe helm met intercom. Ik kon weer direct praten met de 'Skipper'. Wij bereikten op tijd de juiste plaats voor het afwerpen van onze bommen. "Left, left, steady, right, steady, steady, bombs gone!" En de bommen deden hun werk, maar enkele seconden later barstte het afweergeschut van de Duitsers in alle hevigheid los. Het was een hel van licht en we werden geraakt. De buitenste motor werd uitgeschakeld, dat was tevens de aanjager van mijn geschut en daarmee verloor ik de mogelijkheid om mijn vier vuurmonden te sturen en te gebruiken. Ik kreeg het warm en begon te zweten, werd verblind door al het licht en had geen mogelijk-

Calgary met 4 vuurmonden

heid om ons te verdedigen. Ik probeerde met mijn handen de vuurmonden te sturen en zo goed en kwaad als het ging te vuren. Het was zo licht rondom het vliegtuig dat ik een krant zonder problemen had kunnen lezen. De Duitse vliegtuigen waren boven ons en konden ons hulpeloos zien zitten. "Wat kunnen we doen?" dacht ik. De navigator, dacht ik, was geraakt maar zei niets. De piloot 'Red' trok zijn baby op en ging op en neer en van links naar rechts, maar we konden ons niet bevrijden uit de lichtbundels. Eindelijk klommen we langzaam van 14.000 ft naar 17.500 ft op 3 motoren en 'Red' vroeg de koers naar Engeland aan de navigator. Onze navigator 'Chuck' Fleming was misselijk, het duurde even voor hij reageerde. Wij realiseerden ons binnen korte tijd boven Amsterdam te vliegen met opnieuw al dat afweergeschut en onze handicap te vliegen op 3 motoren. Ik lette op de Duitse vliegtuigen en deed mijn gebeden met het verzoek dat wij konden ontkomen. Ik hoopte, dat wij de Duitsers konden afweren, maar we werden opnieuw geraakt, beide motoren en onze tanks in de vleugels vlogen in brand. Ik hoorde Johnny (mid-upper gunner) schreeuwen, hij was getroffen. Ik moet hem helpen dacht ik en opende een van de kleine deuren achter me en glipte uit mijn stoel. Ging door de bijzonder smalle gang van ongeveer 9ft.(270 cm) lang en 1ft.(30cm) breed richting Johnny. Vlammen en zwarte rook kwamen op mij af toen ik de gang in kroop. 'Red' gaf de order, 'klaarmaken voor verlaten vliegtuig'. Ik gespte mijn parachute onderweg aan, maakte een fout bij het bevestigen van de parachute aan mijn lichaam. 'Bale out!' schreeuwde Red en ik trok mijn zuurstofmasker af, moest 2 zware deuren openen aan het einde van de gang en struikelde over het toilet. Na mijn gevecht met de parachute en met veel krachttermen moet ik toch uit het vliegtuig zijn gekomen en kan mij herinneren dat ik heb gezegd 'My Chute's open'.

Toen ik weer bij mijn positieven kwam lag ik

achter een Hollands huis en schreeuwde moord en brand toen een koe mijn gezicht likte. Ik moet dromen, dacht ik. Hoe kan dit mij overkomen? Langzaam kwam ik bij mijn positieven. De koe was er nog steeds en ik was neergekomen met de parachute half bevestigd. Ik had veel pijn en kon alleen maar horizontaal liggen en zwembewegingen maken om de koppelingen los te maken. Mijn nekspieren deden geweldig pijn, mijn rechterarm was onbruikbaar, had verzwikte enkels en mijn knie vernield, had mijn helm verloren en ik was mijn schoenen kwijt. Maar ik leefde (bij terugkomst in Canada vonden de artsen gebroken rugwervels onder in de rug) en op dat moment deed ik een gebed. Ik was gered door één bevestigingsriem aan de parachute! Ik probeerde door de modder vooruit te komen, drukte mijn parachute en tuig in het water en kroop voorwaarts richting het huis. Ik zag een oude man (*bleek later de heer G. Nijhof, Beentjesweg 3 te zijn*) die aan het melken was en ik floot naar hem, maar hij reageerde niet. Nu weet ik dat hij net zo bang was als ik en niet wist wat te doen. Het was ongeveer 5 of 6 uur in de morgen. Ik lag daar maar wat voor mij leek als een eeuwigheid en toen sprong een ongeveer dertigjarige man (*de heer H.H. Mölder*) over het hek. Pakte mij op en bracht mij in het huis. Daar was een vrouw (*mevr. Johanna Mölder-Overvelde*) met dochter (*Marietje*) van ongeveer 3 jaar. Zij gaf mij een glas witte wijn (*vermoedelijk melk met jenever, eerder aangegeven in 1993*) en een stevig stuk varkensspek. Ik kon het niet eten, maar dronk de wijn en bood haar mijn geld aan. Zij weigerde en ik zag de angst in haar ogen. Een jongeman

Huis van de familie Mölder, Bekendijk 12

van ongeveer 27 jaar kwam aanrennen en sprak perfect Engels en zei: Ik ben een Canadees! Vertel de Duitsers niet dat je mij hebt gezien, maar wanneer stopt de oorlog? Zonder na te denken zei ik 'Oh, over zes maanden'. Hij verdween en er kwam een Hollandse politieagent (*Willem Roest gemeenteveldwachter in Nijbroek*) binnen. 'Moet je een revolver hebben?' vroeg hij. 'Nee', zei ik en bood hem mijn geld aan. Hij probeerde mij te vertellen dat het Duitse garnizoen vlakbij was en dat ze onderweg waren. 'The Super Men' kwamen binnen en pakten mij op en gooiden mij in de truck, daar zat ik schouder aan schouder met veel Hitlerjeugd met tenminste 20 bajonetten. Ze hielden mij onder vuur, zittend op een appelkist in het midden, tijdens het vervoer. Ze waren nette, maar arrogante jonge mannen. De truck werd begeleid door een motorescorte voor en achter. Ik werd gebracht naar de barakken in Teuge en werd meegenomen naar een Duitse officier. Hij bracht me naar de tuin en trok een pistool. Is dit de plaats waar alles zal eindigen? Ik beefde. De officier schold mij uit en bleef maar dreigen. Hij sprak beter Engels dan ik Duits (geen woord....). Hij raasde in Duits als een maniak en

bleef dit een lange periode volhouden. Ik was erg bang maar werd steeds rustiger en bleef hem zoveel mogelijk aankijken. En eindelijk brachten ze me weg door een haag van Hitlerjeugd van 14 en 15 jarigen, schat ik in. Ze spuugden naar mij, beschimpten mij en ik werd in een smalle stenen gevangenis gestopt. Mijn lichaam deed zeer en ik was bang mijn rechterarm te verliezen. De arm was twee keer zo dik als normaal en bont en blauw. Ik dacht aan de andere jongens, waar zouden ze zijn? Hopelijk kunnen ze zich ergens verbergen, zei ik tegen mijzelf. Na dagen kwam een Duitse luchtmachtofficier binnen met een groot papier. We keken elkaar aan. 'Sta op en groet onder alle omstandigheden een Duitse officier', commandeerde hij. 'Opstaan!' Ik probeerde op te staan en eindelijk lukte dat en salueerde met mijn rechterarm in een beperkte beweging. Dat stelde hem tevreden. Ik ben van het Rode Kruis en moet jouw squadron nummer en de namen van de bemanning weten van je. 'Jij smeerslap' dacht ik. 'Jij probeert mij wijs te maken dat alle leden van de bemanning dood zijn'. Ik wilde en kon het niet geloven. 'Ik moet alle namen hebben en de namen van hun familie', bleef hij maar doorvragen. Wij hebben een bemanningslid en het vliegtuig gevonden. 'Mijn naam is Sergeant L. Stephenson, 139994', wilde ik alleen meedelen. Hij bleef maar druk uitoefenen meer dan een uur en uiteindelijk vertrok hij.

Ik bleef vragen naar een dokter. Uiteindelijk aan het einde van een van de volgende dagen brachten ze mij over een groot veld, geheel door muren omgeven en onmogelijk te ontsnappen naar een dokter. Hij trok mijn shirt uit, pakte mijn kapotte arm, nam een hamer en sloeg mij op de bovenarm tegen de schouder aan. Ik zei niets, maar God wat deed dat zeer en dat was het.

De volgende morgen werd ik per truck vervoerd samen met een groot aantal jongens die onderweg werden opgepikt, maar niemand van mijn bemanning was daarbij. Twee RAF jongens

zorgden voor mij en droegen mij naar de trein met veewagons. Ze bleven bij mij tot Keulen, waar we van trein moesten wisselen. Ze droegen mij naar een ander perron en verzorgden mij verder onderweg. Het perron was vol met Duitse burgers, gevangenen en natuurlijk veel Duitse soldaten. Een stevige Texaanse jagerpiloet liep voor mij uit. Een burger spuugde de Amerikaan. Snel als een kat pakte hij de man bij de keel en sloeg hem met een welgemikte rechter, maar betaalde de uitval met een geweldige slag van een geweer op zijn arm. Ik verloor alle tijd en weet niet hoe wij in Frankfurt am Main zijn gekomen. Daar werden wij naar een ondervragingscentrum gebracht. Hier ga je naar toe voordat je naar een van de concentratiekampen ergens in Duitsland gaat. Ik werd opnieuw in een kleine cel opgesloten en opnieuw kwam een Duitse inlichtingenofficier mij ondervragen over de bemanning en het vliegtuig. Hij wilde namen van de bemanning en Squadronnummer! Ik wilde sterk blijven en heb niets gezegd. De andere jongens wilde ik niet verraden. De Gestapo volgde met een bezoek en vroegen 'weet je wat de Gestapo is?'. 'Ja, wij hebben ook van die bastaards in Canada', zei ik. Het was allemaal nieuw voor mij en ik realiseerde mij toen niet wat feitelijk de Gestapo was. Ik was niet stoer, geloof me, maar ik denk dat ik in een shock was. Op de 14^e dag van eenzame opsluiting kwam er opnieuw een Duitse inlichtingofficier binnen. Ging zitten en begon: 'Jij denkt dat je bijdehand bent, maar wij weten meer van jouw luchtmacht dan jij denkt'. 'Jij vertrok in december 1941 uit Canada met de Queen Elizabeth en ging van boord in Grenoch, Schotland. Jij bent van het 100 Squadron en jouw commandant ontving twee dagen voordat jullie werden neergeschoten een lintje'. Allemaal waar! 'Geef mij nu de namen van bemanning' en ik gaf hem alle namen. 'Waarom gaf je de namen niet 14 dagen geleden?' Het is alleen een bevestiging van onze bevindingen en nu kunnen wij de namen doorgeven aan het Rode Kruis om de ouders

van de jongens te informeren want alle jongens zijn dood. 'Jij hebt geluk gehad. Voor jou is de oorlog over!' zei hij lachend en liet mij achter in zak en as. 'Mijn beste maatjes zijn allemaal dood!' schreeuwde ik en huilde veel. Ik voelde mij schuldig dat ik zolang de namen had achter gehouden. Dit achtervolgde mij nog jaren.

Opnieuw werd ik met honderden anderen in oude veewagens gepakt en voor 10 of 11 dagen, denk ik, door Nazi Duitsland vervoerd richting Baltische kust. Opgepakt als sardientjes in een blik, geen ramen, niet te zien waar we waren. Niemand kon zitten. We stonden schouder aan schouder. Ik herinner me niet of we iets te eten kregen, maar we kregen zeker iets. Meestal bestond ons menu uit waterige paardensoep of soep van knollen. Wij overleefden en werden uiteindelijk uitgeladen in Koningsberg, Oost-Pruisen (HeydeKrüge) Kamp VI.

Mijn nummer was 256 (ik denk dat ik dat nummer nog steeds heb tot vandaag) gebonden om mijn nek met een stuk touw en ik droeg het al die tijd. Het was een groot en zanderig kamp met tussen de 8000 en 12000 mannen toen. Liggend ten westen van Letland en Litouwen. En verder oostelijk waren de Russen.

Het was erg moeilijk om de gedachten aan mijn bemanning en vrienden die stierven te ordenen. Daarbij moest ik steeds weer denken aan wat we voor elkaar betekenden. Ik ben een erg emotioneel persoon geworden na de gebeurtenissen, veel meer dan voor de oorlog. Ik probeerde steeds weer te bidden en besepte dat ik hiermee verder moet leven op mijn manier. Ik vond het moeilijk er over te praten ook al doordat veel mensen vroegen naar mijn oorlogservaringen. Ik zeg vaak tegen mijzelf: 'Waarom zijn zij wel gestorven en ik niet?'

1^e deel van de memoires van Linton Stephenson, Calgary, Canada. Het volgende deel zal verschijnen in de Kroniek 2014/1.

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

Bijzondere archeologische vondst in Twello

Nathalie Vossen
regioarcheoloog Stedendriehoek

In augustus en september van dit jaar heeft Archeologisch Onderzoek Leiden (Archol) in opdracht van de gemeente Voorst in het plangebied De Schaker te Twello een grootschalige archeologische opgraving uitgevoerd, waarbij resten uit verschillende archeologische periodes zijn ontdekt.

Het gaat daarbij met name om resten van nederzettingen uit de midden-bronstijd (ca. 1500-1100 v.Chr.) en de periode late bronstijd tot midden-ijzertijd (1100-500 v.Chr.). In de laatste weken van de opgraving is een klein grafveld onderzocht dat in de late-bronstijd / midden-ijzertijd te dateren is. Het grafveld bestaat uit de resten van ronde en vierkante greppels die de locatie van kleine grafheuvels markeerden. Onder ieder van deze grafheuvels werd een urn met crematieresten bijgezet. Door honderden jaren ploegen op deze locaties zijn veel van de urnen echter geheel verdwenen.

In de laatste week van de opgraving werd centraal in het urnenveld een zeer bijzondere vondst gedaan. Binnen een ronde greppel werd een inhumatiegraf uit een veel oudere periode gevonden, namelijk van de Enkelgrafcultuur (2900-2500 v.Chr.) uit de nieuwe steentijd. Het gaat bij dit graf en de greppel zeer waarschijnlijk om de resten van een veel oudere grafheuvel die in latere periodes nog als zodanig herkenbaar was en die gebruikt is als focuspunt voor de stichting van een nieuw grafveld in een jongere periode.

In het graf zijn door de zuren in de grond geen botten bewaard gebleven. De locatie van het lichaam tekent zich af door een bruine verkleuring waardoor een zogenaamd lijksilhouet ontstaan is. Het lijksilhouet is uitzonderlijk goed geconserveerd waardoor precies te zien is op welke manier de dode begraven is. De dode is in hurkhouding begraven, liggend op de linkerzijde. Als bijgiften zijn een complete, versierde aardewerken beker, een geslepen stenen bijl en een vuurstenen mes meegegeven.

Uit vergelijking met andere graven waar wel botmateriaal bewaard gebleven is, kunnen we zeggen dat de bijgiften vermoedelijk wijzen op de begraaf van een man.

Graven uit deze periode worden maar zelden onderzocht en zijn dus zeer bijzonder. Het graf is daarom op verzoek van de gemeente Voorst compleet geborgen en zal geconserveerd worden. Dit gebeurt door de firma Restaura uit Haelen. Op 30 september is het graf onder grote belangstelling van pers en publiek gelicht. Het graf is overgebracht naar het laboratorium van Restaura waar het eerst is gestabiliseerd. Daarna zullen er verschillende onderzoeken gaan plaatsvinden bijvoorbeeld naar de exacte ouderdom en het oorspronkelijke natuurlijke milieu. Pas daarna begint de conservering, een proces dat zeker een jaar kan duren. Als het graf volledig is geconserveerd zal het terugkomen naar Twello om daar tentoongesteld te worden.

Patriotten rond De Lathmer

Wim Tempelman

De begraafplaats van Joan Derk van der Capellen gaat de lucht in
-Reinier Vinkeles-

In de nacht van 6 op 7 augustus 1788 schoten veel inwoners van Gorssel verschrompt in hun bed. Ze werden uit Morpheus' armen gerukt door geknetter van explosies en luide knallen, komend van de Gorsselse hei. Daar bevond zich al twee jaar op een afstand van "geen honderd schreden van de ordinaire rijdweg van Deventer naar Zutphen", ter hoogte van de voormalige stopplaats van de postwagen, het grafmonument van Joan Derk van der Capellen tot den Pol en zijn vrouw. Hij had in een eerdere fase van zijn leven kenbaar gemaakt niet in een kerk begraven te willen worden. De vernieling van dit veldgraf was het werk van vurige Oranjeklanten uit Zutphen. De daders waren bekend maar werden niet vervolgd. Tekenend voor de geest des tijds. De Prinsgezinden voerden immers de boventoon en veel patriotten waren uitgeweken naar Frankrijk. Joan Derk van der Capellen tot den Pol was patriot. En een echte!

Hij werd in 1741 geboren te Tiel. Zijn vader was erg in hem teleurgesteld omdat hij door een zwakke gezondheid niet kon voldoen aan het verwachtingspatroon van pa. Hij bracht de eerste jeugdjaren door bij grootvader Dirk Reinier van Bassen die zich door zijn afwijkende opvattingen al buiten de elite kringen van Arnhem meende gesteld. Misschien legde hij hier wel de basis voor het latere democratisch gedachtegoed van Joan Derk. In 1752 werd hij ingeschreven op de Latijnse school in Den Bosch waar hij zich tot een voortreffelijke leerling ontwikkelde. Echter ook hier bleven de zo vurig door zijn vader verlangde kwaliteiten achterwege. Joan Derk was een denker, geen strijder maar wel strijdvaardig. Hij bleef aristocraat. Tijdens zijn studie in Utrecht volgde hij colleges van vermaarde hoogleraren als Ch. H. Trotz en P. Wesseling, verkreeg een levenslang durende vriendschap met Gerhard Dumbard, de latere 'ordinair' secretaris van de stad Deventer en vond een overtuigd adept voor zijn democratische ideeën in zijn (achter)neef Robert Jasper van der Capellen tot den Marsch.

Gelijkgestemde politieke opvattingen vormden de basis voor hun vriendschap.

Als zijn 'pièce de resistance', -maar dat werd echter pas honderd jaar later duidelijk- verscheen op 3 september 1781 het vermaarde pamflet 'Aan het volk van Nederland'.

Joan Derk van der Capellen

Het geschrift, behelzende een felle aanklacht tegen stadhouder Willem V en zijn voorgangers, maakte een verpletterende indruk en veroorzaakte beroering in alle lagen van de bevolking. Joan Derk was hier zijn tijd ver vooruit en bracht letterlijk met dit geschrift de politiek naar de mensen! Door de betekenis en visie van dit manifest namen de historici Jan Romein en Annie Romein-Verschoor Joan Derk van der Capellen op in hun standaardwerk de 'Erflaters van onze beschaving'. Daar prijkt hij nu, als tribuun der burgerij, op gelijk niveau met grootheden als Erasmus, Van Oldenbarnevelt, De Wit, Van Hogendorp, Bilderdijk en Kuiper.

Een eclatant gezelschap!

Overigens: nog in 1992 liet Pim Fortuyn zich inspireren door de democratische denkbeelden van Joan Derk. Toen verscheen van Fortuyns hand een boekwerkje, eveneens onder de titel 'Aan het volk van Nederland', waarin Pim op zijn beurt afrekende met de politieke elite van zijn tijd.

PvdA-leidsman Ad Melkert zal het ongetwijfeld gelezen hebben voor hij zijn heil in de USA zocht!

Tijdens de studietijd van de Van der Capellen-jongens traden verschillen aan de dag. Johan Derk ontving, wegens een moeilijke verhouding met zijn vader, een zeer beperkte studietoelage terwijl Robert Jasper op dit gebied geen veer hoefde te laten. Hij was een bemiddeld student en kon zich privé-colleges van hoogleraren permitteren. Ook de omgang met andere gefortuneerde studenten en families ging hem vlot af. Joan Derk had wat meer moeite met deze soirees en de daar aanwezige huwbare dochters. De (achter)neven brachten veel tijd samen door in harmonie van opvattingen en visies. Beiden maakten zich grote zorgen over de Oranje-stuurlieden en de koers van het schip van staat. Duidelijker wellicht: ze moesten niets hebben van de Oranjes! Congruerend met hun adellijke afstamming gold dat niet voor de

Oranje-familie als zodanig, maar wel voor hun bestuurlijke kwaliteiten. De Van der Capellens kwamen tot de overtuiging dat "het volk niet bestemd was voor de glorie van de regeerders maar dat de regeerders er waren (en behoorden te zijn) voor de rechten van het volk". En ze constateerden daarnaast dat "de wil van het volk het hoogste recht was voor de regeerders". Een als recalcitrant overkomende zienswijze die de Oranjes in Den Haag deed gruwen. Zou van deze generatie Van der Capellens Joan Derk, als partij-ideoloog aangemerkt kunnen worden, Robert Jasper ontpopte zich als de (geboren) leider. Hij was uit ander hout gesneden.

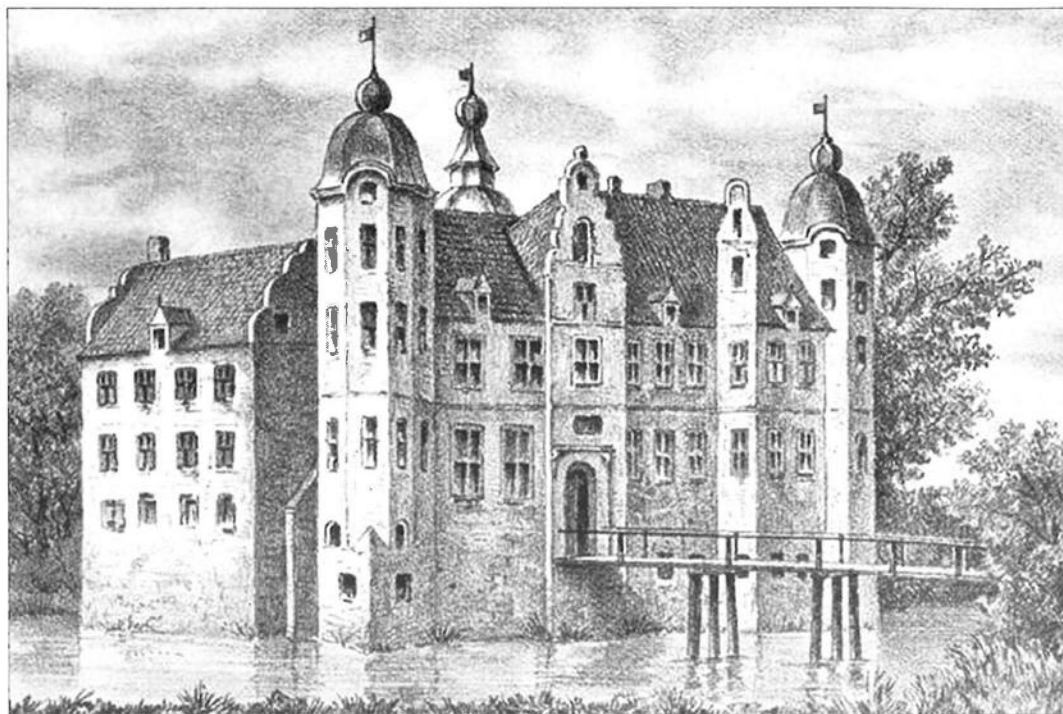

Robert Jasper van der Capellen tot den Marsch

Geen van beide neven sloot de studie af met een promotie. Robert Jasper trad in krijgsdienst. Van huis uit had hij een dermate goed gevulde beurs meegekregen dat hij in 1767 voor 13.000 gulden een compagnie dragonders kon overnemen. Maar al in 1769 nam hij ontslag. Daarmee toonde onze Van der Capellen zich een baron met vooruitziende blik! Hij had namelijk kennis gekregen aan Sara Jacoba van den Velde. Een Utrechts weesmeisje, niet van adel maar wel

een zeer bemiddelde erfdochter. Wat oneerbiedig uitgedrukt: hij zag zij kans schoon! Zijn huwelijksaanzoek werd echter gedwarsboomd door twee mededingers (krachtig ondersteund door beider families) en enkele dwarsliggende voogden; ook al niet gespeend van enig eigen belang. Maar de baron Van der Capellen tot den Marsch kreeg de wind in de zeilen en het ja-woord van zijn beminde zodat hij op 18 juni 1769 in Utrecht met Sara Jacoba in het huwe-

lijksbootje stapte. Dat bootje had voor menigeen overigens de grandeur van een luxe cruiseschip! Als heer van landgoed Den Marsch (nabij Zutphen) was hij in 1771 op deze titel opgenomen in de ridderschap van het kwartier Zutphen en werd hij tevens lid van de Staten van Gelderland. Hoewel hij de landgoednaam De Marsch toevoegde aan die van Van der Capellen, heeft hij er nooit gewoond.

kasteel De Marsch; C. Pronk - 1730; gelegen in De Hoven bij Zutphen

Voorster tijdvak

Op 13 september 1770 kocht Robert Jasper De Lathmer. Na verkoop van de verkregen bezittingen van zijn schoonvader à raison van f 165.284,29 (!) was een kasteel kopen een fluitje van een cent! Nog afgezien van de nalatenschap van f 300.000 van de grootmoeder van Sara Jacoba die als weduwe overleed. Op enig moment kon hij zich eigenaar van drie kastelen noemen: De Marsch, De Lathmer en de Engelenburg. Uit zijn echtverbintenis met Sara Jacoba sproten

vier zoons en zes dochters. Op een "bijbelblad" staat in het kort de geschiedenis van het gezin te lezen. Daarin vermeldde Robert Jasper onder meer:

1772

Sondag 's avonds ten tien uren

Den 17 Majj.

Is mijn allerliefste Huisvrouw op den Huize Lathmer, zeer voorspoedig verlost van eene welgeschaape Dogter: De Here neme dit Kind in

Sara Jacoba van den Velde-Antonie Caldenbach. Stedelijk Museum Zutphen

zijne Hoede & doe het opwassen te Zijner Eere. Den 24/Sondag/ daar aan volgende is dit Kind door mij in persoon ten Doop gehouden in de kerk te Wilp en zijn aan het zelve mijn vrouws vaders & moeders naamen gegeven Petronella, Helena, Christina.

Na de geboorte van drie kinderen te Zutphen wordt vervolgens vermeld:

1777

Den 12 December

Op den Huize Lathmer

Is gebooren een Dogter. Door mijn moeder (binnens Huis) ten doop geheven en bekomen de naamen van Frederica Anna Luthera zijnde mijn vader en moeders alsook mijne overleden susters de vrouw van Haersolte's namen.. Dit Kind is tot onze groote droefheid in October daaraan

1778 overleden en tot Zutphen in het graf des cancelaars Capelle begraven.

Drie jaar later heeft op het Wilpse onderkomen opnieuw een blijde gebeurtenis plaats:

1780

Den 3 junij des nademiddags ten vijf uren

Op den Huize Lathmer

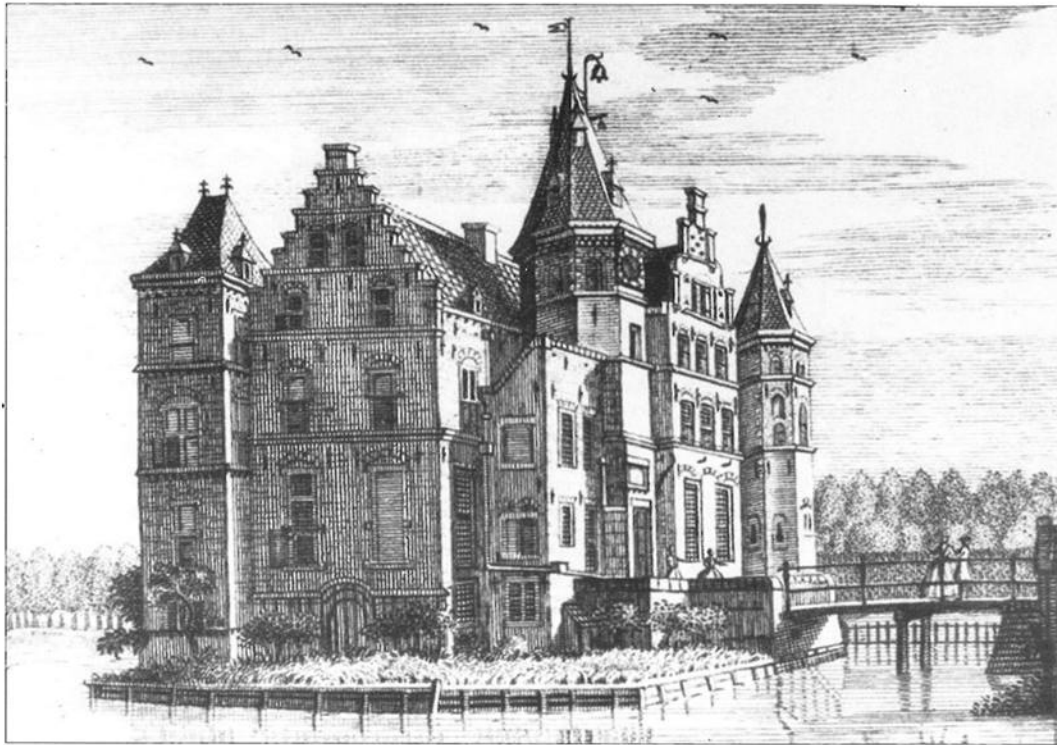
Is mijn Huisvrouw verlost van een welgeschaapen Zoon die Zondag daaraan in de Kerk van Wilp is gedoopt met de naamen van mijn Vader Frederik, Robert, Evert, Gerlach, den ouden geslagt naam van Gerlach heb ik dit Kind, om niet geheel vergeten te worden, gegeven.

Rond 1781 was het gezin gehuisvest op de Engelenburg in Brummen. Van hieruit zette hij zijn werkzaamheden voor de Zutphense ridderschap voort. Zijn inzet voor een betere behandeling voor de boerenbevolking in het graafschap Zutphen, gecombineerd met zijn afwijkende opvattingen aangaande het landsbestuur en de handelwijze van de stadhouder, werden hem niet in dank afgenomen. Hij toonde zich voorstander van en medewerker aan de Amerikaanse vrijheidsoorlog en koos openlijk voor betere politiek verhoudingen met Frankrijk terwijl de Oranjes willens en wetens hun troeven bleven uitspelen op de Engelse tafel.

Toen hij zich hard maakte voor de oprichting van burger-vrijkorpsen en er een controverse dreigde te ontstaan met "Den Haag", dat een gewapend optreden (inclusief bijkomende plunderingen) tegen Hattem en Elburg nodig achtte, overspeelde de toch af en toe populistisch acterende Robert Jasper zijn hand. De maat was vol!

Op 8 augustus 1788 werd hij bij verstek (hij had de bui al zien hangen en was uitgeweken naar de Zuidelijke Nederlanden) gevonnisst door het Hof van Gelderland dat in vergelijking

met andere gewesten, zeer streng oordeelde en vier personen ter dood veroordeelde. Drie burgerpatriotten met Robert Jasper als enige regent. Hij werd vervallen verklaard als lid van de ridderschap van Zutphen, uitgesloten van alle openbare ambten en zijn bezittingen werden in beslag genomen. Wanneer hij in handen van justitie viel zou hij met het zwaard worden gestraft. Als finale clausule in het vonnis een staaltje rechtgeaarde Hollandse krenterigheid: de proceskosten waren voor eigen rekening!

De Lathmer in 1744, ets naar Jan de Beijer

steuning van Lodewijk XVI. Tussen 1791 en 1802 genoot hij geen inkomsten. Noodgedwongen trachtte hij in zijn onderhoud te voorzien door verkoop van geërfde bezittingen, huisraad en boeken. Het verkrijgen van nieuwe leningen en de aflossingen van oude werd tot een dagtaak. In 1802 werd hem in Frankrijk een jaargeld

Het proces werd in het Gelderse belangstellend gevolgd. Dat uitgerekend in die nacht voor het proces het Gorsselse grafmonument van zijn achterneef Johan Derk de lucht inging kan toch nauwelijks toeval zijn!

Niet als God in Frankrijk

Vanuit de Zuidelijke Nederlanden trok Robert Jasper naar Frankrijk. Hij kreeg daar, hoewel vogelvrij verklaard en gedwongen zijn bezittingen te verkopen, een gepaste ontvangst en onder-

uitgekeerd. Niet voldoende voor zijn gewenste status en leefwijze en in 1807 bleek hij druk in de weer een hem door de Bataafse Republiek toegekende uitkering, onder de nieuwe regeringsvorm (Lodewijk Napoleon), gecontinueerd te krijgen. Toch ging het bergafwaarts. Twee jaar later sprak hij zelfs van 'indringende

schulden'. De Franse minister van Buitenlandse Zaken oefende druk op hem uit om de leiding te nemen bij de terugkeer van de patriotten. Dat zag hij niet (meer) zitten. Hij antwoordde de minister: *"mijn lichamelijke vermogens en geestelijke toestand staan mij niet toe de bewijzen van bekwaamheid te leveren waartoe u me in staat acht*. Jacques Baartmans voegt daar in zijn biografie aan toe: *"Zijn gezondheid ging achteruit, zijn persoonlijk een huiselijk geluk was wankel, in plaats van de eerdere welstand kende het gezin constant geldnood. Van de trots en het idealisme van de vroegere Robert Jasper bleef weinig over"*. In 1795 werd het vonnis, dat hem tot vluchten noopte, ongedaan gemaakt.

Gedonder in Wilpse dreven

Dat de politieke opvattingen en handelwijze van een patriottisch denkend aristocraat tijdens zijn verblijf binnen de grenzen van het Voorster gebied ook sporen hebben nagelaten mag blijken uit het volgende optreden.

Op 26 september 1770 kwam 'overbuurman' Andries Schimmelpenninck van der Oye per koets terug van een bezoekje aan Twello. Gewoontegetrouw reed hij dan over paden en lanen van landgoed De Lathmer huiswaarts. Ditmaal echter zag hij zijn doorgang vanaf de Molenallee, ter hoogte van de Leeuwenbarg, versperd. Van der Capellen had kort na het verkrijgen van zijn Wilpse bezitting (veel gefrequenteerde) doorgangen over zijn landgoed op een tweetal plaatsen middels een slagboom laten afsluiten. Schimmelpenninck van der Oye, op dat moment de hoogste Gelderse bestuurder pikte dit (uiteraard) niet, stuurde zijn koetsier via de omweg over Wilp naar huis en wandelde zelf doodgemoedereerd over de Lathmerlanen Polwaarts. Voor de Gelderse drost 'business as usual' maar voor de nieuwe Lathmerbewoner niet vrij van arrogantie. Tot twee maal toe verzocht Schimmelpenninck van der Oye zijn buurman de barrières te verwijderen maar deze verwaardigde zich niet eens tot antwoorden. De Gelders topregent kon dit niet over zijn kant laten gaan, vatte de koe bij de horens en diende, waarschijnlijk hevig gepikeerd, al elf dagen later een aanklacht in bij het Hof van Gelre wegens *"spolie, turbel en indragt in zijn rust"*. Anders geformuleerd: hij voelde zich aangetast in zijn rechten en eiste een vrije en onbelemmerde doorgang. De slagbomen dienden te verdwijnen! Voor minder ingewijden niks meer of minder dan een kwestie over recht van overpad. Beter ingevoerd in de aristocratische mores voelden wel waar de schoen wrong. Hier waren eer, status, aanzien en macht van twee van de rijkste Gelderse edelen in het geding.

Of was er ook nog sprake van een oude rekening?

Al in 1764 en 1767 verzocht Robert Jasper om toelating tot de ridderschap van Veluwe. Beide keren werd zijn verzoek afgewezen omdat hij niet voldoende kon bewijzen dat zijn voorouders voor 1500 ook riddermatig zouden zijn geweest. Op die momenten van afwijzing was Andries Schimmelpenninck van der Oye president van de Veluwe ridderschap. Uiteraard kon hij niet in

Toch verbleef hij nog enige jaren in Frankrijk. Op 59-jarige leeftijd vestigde hij zich, berooid, zwaar reumatisch en aanmerkelijk minder strijdbaar, in Haarlem. Na enige jaren (de huur was te hoog!), verhuisde hij via Wageningen naar Deventer.

Hij verkreeg een onderkomen in de Polstraat "tussen stadhuis en Lebuïnuskerk", kadastraal bekend als nr. 942. Wonen in Deventer was goedkoop: het was de voordeligste stad van de Republiek.

Robert Jasper van der Capellen tot den Marsch overleed op 7 juni 1814. Zijn begrafenis vond plaats in Twello op 11 juni en werd verzorgd door koster R. Buitenweerd.

zijn eentje verantwoordelijk geacht worden voor de oneervolle behandeling van Robert Jasper maar die zal toch geen bijdrage geleverd hebben aan goed 'noaberschap'. Kortom, Schimmelpenninck van der Oye nam de handschoen op die zijn overbuur hem had toegeworpen. Ongetwijfeld zal hij de parallelle van deze affaire hebben ingezien. Zoals hij immers in zijn jeugd rebelleerde tegen de overheersing van zijn grote voorganger Lubbert Adolf Torck van Roosendaal zag Schimmelpenninck van der Oye zich nu zelf geplaatst tegenover de recalcitrante verzetsdrang van de jeugdige Robert Jasper. Hoe dan ook: het juridische spel was op de wagen. En het werd 'geheel in overeenstemming met de adellijke status van de participanten' correct en gedegen gespeeld. Maar al na vijf maanden eindigde het eerste bedrijf. De Heer van der Capellen tot den Marsch gaf opdracht de slagboom op de uitrit nabij de Molenallee, ter hoogte van de Leeuwenbarg, te verwijderen. En passant betaalde hij aan het Hof van Gelre de boete van twaalf gulden, hem opgelegd omdat hij een juridisch bepaalde tijdslimiet voor een geëiste beantwoording had overschreden. Daarmee leek de kous af.

Maar niets was minder waar. Had Robert Jasper dan toch nog voldoende juridische scholing ondergaan tijdens zijn Utrechtse studietijd? Voor het tweede bedrijf nam hij ditmaal zelf de regie in handen. Hij kreeg toestemming van de Staten van Gelderland tegen Schimmelpenninck van der Oye te mogen procederen voor het landgericht in Voorst vanwege –en nu op zijn beurt- “*spolie, turbel en indragt in zijn rust*”. De formulering van de aanklacht was meer provocerend dan origineel! En bovendien: een opmerkelijk verzoek. De adel bracht immers gewoontegetroouw haar juridische geschillen voor het hoogste gerecht: het Hof van Gelre. Een landgericht –een lagere rechtbank- behartigde ook de rechtspraak van het gewone volk. Reden dat Schimmelpenninck van der Oye zich denigrerend uitliet over zijn tegenstrever door op te merken dat hij zijn bezittingen niet als feodaal (beheerst door adel) maar als allodiaal (erfgoed vrij van leenrecht) beschouwde. Robert Jasper had nog een punt. Doorgaans was Schimmelpenninck van der Oye in eigen persoon president van het landgericht maar als gedaagde diende hij ditmaal die functie neer te leggen. Bovendien garandeerde een zitting van het landgericht regionaal meer commotie dan een zitting in het verre Arnhem. De machtige bewoner van de Pol, de primus inter pares van bestuurlijk Gelderland, werd gesprekstof in hoeve, pleisterplaats en herberg! Robert Jasper beïnvloedde daarmee de controverses tussen een ontluikend patriottisch gedachtengoed en prinsgezinde overtuiging. Het geschil groeide uit van wagenspel tot bijna-drama.

Getuigen werden opgeroepen en bewijsmateriaal verzameld. Robert Jasper gaf zelfs landmeter Roelof Arentzen opdracht een kaart te tekenen van paden, lanen en passages op en rondom het Lathmerterrein. Beide partijen trokken naast alle registers ook de welgevulde buidel open gestimuleerd door gnuivende advocaten in de coulissen! In juni 1771 boog het landgericht in Voorst zich over de aanklacht. Opmerkelijk dat Willem Anne Schimmelpenninck van der Oye (zoon van...!) één van de rechters was. De zaak was dermate complex dat op korte termijn geen uitspraak kon volgen. Gedurende de navolgende periode werd keurig aan de vereiste wettelijke voorschriften voldaan en in juli 1772 werd de schriftelijke procesvoering voltooid. Een jaar later zou het landgericht dan een uitspraak kunnen doen. Maar zover kwam het niet. De heren combattanten hadden kans gezien een gentlemen's agreement te bereiken.

Gulden middenweg

Een dergelijk herenakkoord deed een beroep op de eergevoelens van beide partijen en voorkwam dat status en aanzien van de betrokkenen in diskrediet werden gebracht. Schimmelpenninck van der Oye handhaafde zijn eis tot vrije doorgang voor hem en zijn pachters. Robert Jasper op zijn beurt volhardde in zijn weigering die doorgang te verlenen maar verplichtte zich in de overeenkomst tot het aanleggen van een nieuwe weg. Dit tracé zou aansluiting moeten krijgen op de 'Groote Molenallee'. De aldus aangelegde nieuwe verbinding kreeg de naam Knibbelallee*; met een knipoog naar 'ruzieweggetje'.

*Knibbelen, een middelnederlandse parallelvorm van kibbelen; in de betekenis van ruzie maken.

Handelend vanuit een geheel andere politieke overtuiging dan zijn overbuurman Andries Schimmelpenninck van der Oye kan Robert Jasper van der Capellen tot den Marsch als representant van een democratisch gedachtengoed tot één van markantste iconen van de Gelderse aristocratie gerekend worden.

Bronnen:

- Baartmans, Jacques - Robert Jasper, baron van der Capellen tot den Marsch (1743-1814).
Regent, democraat en huisvader.
- Franken, M.A.M. - Dienaar van Oranje, Andries Schimmelpenninck van der Oye 1705 – 1776.
- Haasse, H.S. - Schaduwbeeld of Het geheim van Appeltern, *kroniek van een leven.*
- Hermesen, J.H. - De historie van de Wilpermolen
- Kamp, v.d., W. - Johan Derk Baron van der Capellen tot den Pol (1741-1784),
Postuum inwoner van de gemeente Gorssel.
- Ons Markenboek - Historische vereniging Gorssel, mei 2013 - 31e jaargang no.2.

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61

Stamboom gezocht

Aad van Leeuwen en wg genealogie

De werkgroep genealogie van de OKV is met de zoektocht naar Voorster families begonnen. In het bijzonder staan families in de belangstelling die hun roots hebben binnen onze gemeente of er minstens enkele generaties hebben gewoond.

Indien u uw stamboom samengesteld heeft, dan heeft u hier veel vrije tijd en energie in gestoken. Als werkgroep genealogie adviseren wij u het resultaat van uw onderzoek zoveel mogelijk openbaar te maken. Dit is namelijk de beste garantie dat uw onderzoekswerk niet verloren zal gaan door ongeïnteresseerdheid van familieleden/nabestaanden.

Nog voordat de werkgroep dit jaar van start ging hadden wij al een behoorlijk aantal genealogieën in ons bestand. Voor de komende jaren echter, willen wij het aantal genealogieën fors uitbreiden teneinde geïnteresseerden in de gelegenheid te stellen deze gegevens te raadplegen ter aanvulling van het eigen stamboomonderzoek. Als u stamboomonderzoek verricht heeft binnen de gemeente Voorst of in de regio (Oost-Veluwe en IJsselvallei), dan zouden wij deze gegevens graag van u ontvangen.

De stamboomgegevens zullen wij indexeren en, wat minstens zo belangrijk is, voorzien van allerlei aanvullende informatie. Dus het zal niet alleen een opsomming van namen en data worden. Denk dan aan: hoe ze leefden, waar ze woonden, wat ze geloofden, hoe rijk of arm ze waren, beroepen, enz. Hierdoor kan men zich

nog beter voorstellen in welke omstandigheden onze voorouders geleefd hebben.

Behalve in stamboomgegevens is de werkgroep ook zeer geïnteresseerd in foto's en familieoverhalen. Indien u familiefoto's ter beschikking stelt, dan is het belangrijk dat deze foto's zoveel mogelijk voorzien zijn van data, namen van de personen en plaats waar ze genomen zijn. En, indien foto's in een album zitten of ingelijst zijn; dat vormt voor ons geen enkel probleem! Wij scannen uw foto's met de grootst mogelijke zorg zonder dat ze uit het album gehaald hoeven te worden. U kunt erop rekenen dat u de verstrekte foto's weer in de oorspronkelijke staat terug krijgt. Tevens willen wij u nog op het volgende wijzen: Indien foto's alleen met uw toestemming openbaar gemaakt mogen worden, dan vragen wij u dit aan ons kenbaar te maken.

Wij stellen het zeer op prijs indien u bereid bent de hierboven omschreven gegevens en/of foto's ter beschikking te stellen. We nemen het een en ander graag in ontvangst op dinsdag of woensdag van 9.30 tot 15.30 uur aan de Dorpsdwarsstraat te Twello. U kunt ook van tevoren een telefonische afspraak maken (0571-277090) of per e-mail aan: genealogie@okvvoorst.nl.

Voor genealogische vragen kunt u ons bellen op de werkdagen van de werkgroep, iedere tweede donderdag van de maand, dus op 9 januari, 13 februari en 13 maart. Bel dan de OKV-studieruimte: 0571 - 277090

Anders nog iets?

- ontwerp/dtp/webdesign
- inbinden studiemateriaal
- kopiëren zw/w en kleur
- lamineren klein en groot
- grootformaat zw/w en kl
- print je eigen behang
- textielbedrukking
- pop-up doek incl. display

Van Ghentstraat 25 | 7391 CR TWELLO | ☎ 0571 271104
☎ 0571 271432 | ✉ info@riwacopy.nl | 🌐 www.riwacopy.nl

De Nijenbeek

redactie

Op 4 maart 2013 heeft de gemeenteraad van de gemeente Voorst ingestemd met de visie voor consolidatie van de ruïne De Nijenbeek. De kosten voor het consolideren van De Nijenbeek zijn begroot op ruim 2,5 miljoen euro. Het landgoed De Poll, eigenaar van de ruïne De Nijenbeek, heeft geen middelen om het plan uit te voeren, omdat zij kiest voor de restauratie en renovatie van vele andere Rijks- en gemeentelijke monumenten op haar landgoed..

De eigenaar van het landgoed De Poll en de ruïne De Nijenbeek, barones A. van Lynden, heeft daarom aanvragen gedaan voor subsidies bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de provincie Gelderland, het Gelders Genootschap en de gemeente Voorst.

Op 13 november hebben de Provinciale Staten van de provincie Gelderland besloten 2,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de consolidatie. In 2014 een half miljoen en de rest in 2015. Daarmee wordt het grootste deel van de kosten gedekt. Provincie Gelderland zet daarvoor de

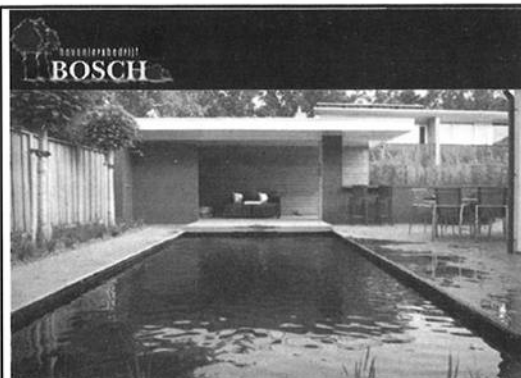
zgn. NUON-gelden in, waarmee er de komende jaren 250 miljoen als impuls voor de Gelderse economie en werkgelegenheid beschikbaar is. De OKV is blij dat hiermee besloten is de ruïne, in de dertiende eeuw gebouwd als verdedigingsburcht, in stand te houden. Vooral tijdens de gevechten voorafgaand aan de bevrijding in april 1945 is De Nijenbeek zwaar beschadigd geraakt. We hopen dat de ruïne nadat deze met gemeenschapsgelden is hersteld ook opengesteld zal worden voor het publiek.

De leden van de OKV zullen dan vast vooraan in de rij staan!!!

Op de site www.geheugenvannederland.nl vonden we een mooie foto van De Nijenbeek uit eind 19e / begin 20e eeuw. De foto is eigendom van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Zie ook de website van het landgoed: www.denijenbeek.nl voor meer info.

Hoveniersbedrijf Bosch

Koppelstraat 42, 7391 AK Twello

T: 0571-270473

F: 0571-270022

W: www.detuinenvanbosch.nl

E: info@detuinenvanbosch.nl

ER GROEIT IETS MOOIS UIT ONZE HANDEN

BRASSERIE - RESTAURANT SINCE 1916 KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

Kapsalon Koolman

Tel. 0571 - 271423 - Stationsstraat 1
7391 EG Twello

meer dan 225 jaar

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

**Waarmee kunnen
wij u van dienst zijn?**

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

J.W. Frisostraat 15
7391 DJ Twello
Tel 0571 - 27 14 83
Fax 0571 - 27 10 36
info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

Bakker Bril Voorst

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden. De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan stevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960,
bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen.

Hof van Twello

Rijksstraatweg 17a - 7391 MH Twello
Tel. 0571-270014
www.hofvantwello.nl

Voor Catering en Blote Voetenpad:
06-12635320
info@hofvantwello.nl

Geopend:
Dinsdag t/m zondag van 10.00 tot 17.00 uur.

Van 1 november tot 21 maart dinsdag en zondag gesloten.

Lekker | | Lokaal

Al meer dan 800 jaar wordt er geboerd op de grond waar nu Hof Van Twello gevestigd is. En dat niet zonder reden. In de bodem bevinden zich leem en oerlagen die het waterhoudend vermogen van de grond verhogen. En dat was veel waard in een tijd zonder beregeningsinstallaties. Nog steeds profiteren wij van deze bodem-eigenschap. Onze wijngaard bijvoorbeeld groeide zeer voortvarend weg, en ook onze groenten, kleinfruit en boomgaarden hebben elk seizoen baat bij deze prima grond. Het bewijs leveren wij elke week in onze streekwinkel waar niet alleen onze eigen producten maar ook die van andere ambachtelijke producenten uit de streek te koop zijn. Van karnemelk tot geitenkaas, van hertenvlees tot de heerlijkste biefstukken. Ook voor al uw catering staan wij klaar!

Informeer hier eens naar: info@hofvantwello.nl

Elke dag een streekmenu